

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1882. Andra Kammaren. N:o 15.

Tisdagen den 28 Februari.

Kl. $\frac{1}{4}$ 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 20 innevarande månad.

§ 2.

Upplästes ett till Kammaren inkommet, så lydande sjukbetyg:

Att Riksdagsmannen Herr A. Hedin till följe af sjukdom är förhindrad att deltaga i Andra Kammarens förhandlingar, betygas.
Stockholm den 27 Februari 1882.

G. Beckmann.
Bataljonsläkare.

§ 3.

Föredrogos och bordlades för andra gången:
Stats-Utskottets Utlåtanden N:is 19, 20, 21 och 22;
Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 2; samt
Första Kammarens protokollsutdrag N:o 76, med delgifvande af
Kammarens beslut öfver dess Andra Tillfälliga Utskotts Utlåtande
N:o 1, i anledning af väckt motion angående inskränkande af rättig-
heten att sälja vin och maltdrycker.

I sammanhang med bordläggningen af sist omnämnda ärende
yttrade

Herr vice Talmannen Ivarsson: Jag tillåter mig hemställa, att
Första Kammarens nu föredragna protokollsutdrag måtte på föredrag-
ningslistan uppföras näst efter Andra Kammarens Andra Tillfälliga
Utskotts Utlåtande N:o 2, hvilket afser alldeles samma ämne. Jag
gör detta, på det Kammaren, om den finner sådant lämpligt, måtte
komma i tillfälle att i ett sammanhang behandla dessa frågor.

Hvad Herr vice Talmannen sålunda föreslagit, blef af Kammaren bifallet.

§ 4.

Till bordläggning anmäldes Stats-Utskottets Utlåtande N:o 13 a), angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjunde hufvudtitel.

Detta utlåtande skulle å föredragningslistan för nästa sammanträde uppföras framför de ännu oafgjorda ärenden, som redan blifvit två gånger bordlagda.

§ 5.

Anmäldes till godkännande Lag-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrivelser:

N:o 8, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till förändrad lydelse af §§ 59 och 64 i förordningen om kommunalstyrelse på landet;

N:o 9, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till förordning angående upphörande af skyldighet för den, som emot Hofrätts dom vill Konungen söka, att i visst fall träda i fängelse till sakens slut;

N:o 10, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till förordning angående tillämpning å frälsemän af förordningen den 8 November 1872, om ändringar i lagens stadganden angående giftomannarätt; och

N:o 11, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående åtgärder till förekommande af öfverdrifven afverkning af ungskog inom Vesterbottens län m. m.

Herr Gumælius yttrade: Jag anhåller, att det första af dessa inkomna skrivelselförslag måtte för Kammaren fullständigt uppläsas.

I anledning af denna framställning lät Herr Talmannen uppläsa skrivelselförslaget N:o 8, lydande sålunda:

“Stormäktigste, Allernådigste Konung!

I nådig proposition af den 29 Oktober 1881 har Eders Kongl. Maj:t föreslagit Riksdagen att antaga en förändrad lydelse af §§ 59 och 64 i förordningen om kommunalstyrelse på landet.

Denna proposition har blifvit af Riksdagen antagen; med underdånigt tillkännagifvande hvaraf Riksdagen framhärdar o. s. v.
Stockholm den 27 Februari 1882.

På Lag-Utskottets vägnar:

AXEL BERGSTRÖM.“

Ordet lemnades derpå åter till

Herr Gumælius, som nu anförde: Min anhållan afsåg att få höra skrivelseförslaget i dess helhet, men som i hvad som nu upplästs förekom ett "o. s. v.", ber jag att få höra ordalydelsen af hela förslaget eller att, i händelse skrivelseförslaget icke föreligger fullständigt, det måtte få hvila på bordet till nästa plenum; och torde de öfriga skrivelseförslagen då äfven få dela samma öde.

De ifrågavarande skrivelseförslagen blefvo derefter bordlagda.

§ 6.

Ledighet från riksdagsgöremålen beviljades:

Herr <i>A. L. Lewin</i>	under 8 dagar från och med den 1 Mars,				
" <i>A. Th. Wallenius</i>	" 14 " " " "	3	"		
" <i>P. G. Petersson</i>	" 11 " " " "	8	"		

Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{3}{4}$ 3 e. m.

In fidem

H. A. Kolmodin.

Onsdagen den 1 Mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades de i Kammarens sammanträden den 22 nästlidne Februari förda protokoll.

§ 2.

Föredrogos Lag-Utskottets i gårdagens sammanträde bordlagda skrivelseförslag N:o 8, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till förändrad lydelse af §§ 59 och 64 i förordningen om kommunalstyrelse på landet. *Justering af skrivelseförslag.*

Ordet begärdes af

Herr Thomasson, som yttrade: Jag råkade i går att icke vara tillstädes vid det då hållna bordläggningsplenum, men har nu blifvit

Justering af
skrifvelse-
förslag.
(Forts.)

upplýst, att då af representanten från Örebro en förfrågan framställdes rörande hvad Lag-Utskottet menar med detta uttryck: "framhärdar o. s. v." Jag ber med anledning häraf få nämna, att det — hvilket äfven torde vara för de flesta bekant — innefattar: "framhärdar med djupaste vördnad, trohet och nit, Stormäktigste, Allernådigste Konung, Eders Kongl. Maj:ts underdånigste och troppligtigste tjenare och undersåtar"; och att detta o. s. v. i skrivelser, som afgå till Kongl. Maj:t, utföres på detta sätt.

Herr Gumælius: Herr Talman! Mine Herrar! När jag i går begärde denna skrifvelse på bordet för att Kammaren skulle blifva i tillfälle att få inhemta den upplysning, som nu blifvit Kammaren lemnad, var det på sätt och vis till följd af ett uppdrag, som Kammaren förut behagat lemna åt mig, i det Kammaren utsett mig till en af Riksdagens Kanslideputerade. Det lärer tillkomma dessa Riksdagens förtroendemän att tillse, att i sådana skrivelser, som hos dem förberedas att utgå från Riksdagen, icke inflyter något för *litet*, men också icke något för *mycket*. När nu härom dagen ett skrifvelseförslag hos Kanslideputerade framlades rörande en enkel anmälan från Riksdagen till Kongl. Maj:t om ett förrättadt val, kom på gifven anledning uppmärksamheten att fästas på slutorden: "Riksdagen framhärdar etc." — Kanslideputerade uttrycka sig verkligen mera klassiskt än Lag-Utskottet, som använder orden: "Riksdagen framhärdar o. s. v." Det upplýstes då, att ordet "etc." derstädes hade samma bemärkelse som hos Lag-Utskottet "o. s. v." En diskussion härom uppstod emellertid, och man fann derunder något besynnerligt uti, att i en så der kort och enkel anmälan från den ena statsmakten till den andra skulle förekomma en så lång efterskrift och dertill af sådan beskaffenhet som denna; hela skrifvelsen tog sig ut som en puckelrygg, å hvilken dessutom puckeln var hufvudsaken, ty den var här större än den egentliga kroppen. Man ifrågasatte att antingen taga bort utväxten, beskära den eller, om vid en närmare undersökning detta icke befunnes lämpligt, åtminstone presentera *corpus delicti* på Kamrarnes bord, så att Kamrarnes alla ledamöter måtte veta, hvad det är som Kamrarne i dylika fall pläga besluta, att deras Talmän böra å Riksdagens vägnar underskrifva. Emellertid blef resultatet det, att skrifvelseförslaget bordlades — och der ligger det ännu på Kanslideputerades bord i och för en beredning, som ännu icke blifvit fullbordad. Under tiden blef det mig händelsevis bekant, att skrifvelseförslag från Lag-Utskottet inkommit på Kamrarnes bord, och det var för mig en anledning att dels söka få utredt, huruvida i de skrivelser, som afgå till Kongl. Maj:t på Lag-Utskottets förslag, begagnas samma formulär som i dem, hvilka afgå på Kanslideputerades förslag, och dels måhända äfven för att inhämta, om Andra Kammaren, å saken uppmärksamrad, funne lämpligt och tidsenligt att detta skriftsätt fortfarande komme att begagnas.

När jag nämnt detta, så har jag dermed också tydligen uttalat, att jag på intet vis äsyftar någon erinran särskildt mot Lag-Utskottet. Jag vill icke heller föreställa mig, att någon kan misstänka, att denna

erinran i någon mån skulle vara rigtad mot Konungen eller mot Kongl. Maj:t. Jag tror, att det är en naturlig rättighet och kanske äfven skyldighet för en och hvar att tillse, det sådana skrivelser, om hvilka nu är fråga, komma i ett tillbörligt skick till Kongl. Maj:t, och jag tror icke, att man på något sätt brister i sin ställning såsom undersåte och lojal medborgare genom att bringa en sådan sak under diskussion.

*Justering af
skrifvelse-
förslag.
(Forts.)*

Det kan icke nekas, att det förefinnes en motsats mellan detta enligt mitt förmenande öfveråriga formulär för Riksdagens skrivelser till Kongl. Maj:t och vårt nutida statsskick, mellan vidlyftigheten i detta formulär och de förenklingar, man på många andra områden sökt vidtaga; och jag tillåter mig slutligen om detta formulär säga, att det — för att begagna ett ofta användt, stundom äfven missbrukadt uttryck, — strider mot den ena statsmaktens värdighet. Det kan möjligen låta förklara sig, att man ännu i vår tid använder ett sådant formulär i ett land med en despotisk styrelse, der Riksdagen egentligen endast har att *besvara* framställningar från landets styrelse och att petitionera; det kunde möjligen också passera här i Sverige förr i verlden, när vår representation var delad i fyra stånd eller, om jag så får säga, gick på fyra fötter; men, mine Herrar, den har nu rest sig upp och går på två fötter; ställningen är nu väsentligt ändrad.

När den första Riksdagen i det nya statsskicket lät dessa skrivelseformulär fortfarande passera, berodde det antagligen på ett förbiseende. Den ifrågavarande delen af skrivelserna hade bort jordas tillsammans med åtskilliga andra feodala kvarlevor eller öfverlemnas till något fornnordiskt museum. Att de likväl kommo att stå kvar, berodde derför troligen på ett förbiseende af Riksdagen, ett förbiseende, som för öfrigt var ganska ursäktligt, då Riksdagen hade att bereda och ordna en mängd nya förhållanden och att frigöra sig från mycken gammal surdeg. Det har för öfrigt flere gånger varit på tal både hos Kanslideputerade och inom olika Utskott att söka åstadkomma någon ändring i detta formulär, men man har dragit sig för att göra någon framställning härom till Riksdagen; och från deras sida, som alltid äro mot ändringar i hvad som en gång är påbörjadt, har man vanligen, när denna fråga bragts på tal, anfört en pikant anekdot från Stats-Utskottet, hvilken möjligen också torde komma åter under denna diskussion; man har sagt — jag vill nu endast nämna anekdotens hufvudinnehåll — att det bör tillkomma Kongl. Maj:t och Kongl. Maj:t ensam att taga initiativ i frågor, sådana som denna. Ett sådant initiativ från Kongl. Maj:t skulle förmodligen ske i form af ett Kongl. reskript till Riksdagen, men jag tror, mine Herrar att drifver man den satsen, gör man för hvarje gång, den uppställes och vinner afseende, mer och mer för detta formulärs mumifiering; Kongl. Maj:t kommer förvisso aldrig att tillåta sig att taga ett sådant steg, huru öfverdådigt underdånigt Riksdagen än fortfar att skriva till Kongl. Maj:t. Det kommer Kongl. Maj:t aldrig att göra, icke därför att han anser, att det skulle vara någon afsaknad för sig, att underdånighetsbetygelserna utelemnades, utan därför att det vore en förolämpning mot Riksdagen från hans sida att söka inverka på Riks-

Justering af
skrifvelse-
förslag.
(Forts.)

dagens rätt att själf författa sina skrivelser. För öfrigt, så, om än Kongl. Maj:t aldrig direkt yttrat sig för en förenkling i detta Riksdagens skriftsätt, så har dock Kongl. Maj:t på ett indirekt sätt antydtt, att ett enklare och värdigare skriftsätt icke vore olämpligt.

Af sådana antydningar hafva vi ganska många. Jag vill nu icke tala om den forna ståten på Stockholms gator, när vid Riksdagens början rikshärolden, omgifven af ryttare och pukslagare, utbläste densamma. Jag vill erinra om något, som kvarlefde under åtskilliga år efter den tiden, och det var det sätt, hvarpå Riksdagens Kamrar inbjödos af Konungen att möta i rikets sal, i Konungens sal. Det skedde genom tvenne öfverstekammarjunkare, af hvilka den ene framförde inbjudningen till Riksdagen på Hans Maj:t Konungens nådiga befallning och på hans höga vägnar. Denna inbjudnings framförande var ett uppdrag, hvarpå antagligen lades en viss vikt. Det togs till och med ibland till Stockholm personer ifrån landsorten för att fullgöra detta värf, då det icke alltid var så lätt att i hufvudstaden finna personer, som jemte sin lämplighet i öfrigt för öfverstekammarjunkarebefattningen, egde den egenskap, som härvid särskildt togs i anspråk; alla äro icke ordets män. Jag erinrar mig, att en af Örebro läns allra främste män låg qvar i Stockholm ett par veckor i slutet af en riksdag, då vi längre än vanligt kämpade om jernvägsfrågor, endast för att — som han sade — till Riksdagen framföra Konungens inbjudning till Kamrarne att möta på rikssalen. Nu behöfves detta icke mera. Konungen har afstått ifrån att tilltala Riksdagen på ett så högtidligt sätt och låter numera kalla Kamrarne till rikssalen endast genom en enkel skrifvelse. Men detta må vara nog för att antyda, huru jag för min del föreställer mig, att Konungen personligen uppfattar denna fråga.

Vill man nu åter se, huru Kongl. Maj:t eller regeringen uppfattar den, föreligger, såsom Herrarne känna, en mängd exempel från statsrådets och departementens sida i rigning af enkelhet. Jag skall tillåta mig att ur mängden anföra ett enda prof derpå och väljer dervid Justitiedepartementet, dels emedan det är det första i ordningen, och dels därför att det är det departement, till hvilket dessa skrivelser, som nu föreligga, lära komma att inlemnas. De af eder, mine Herrar, som deltog i det nya riksdagsättets första perioder, torde erinra sig, att när denna Kammars samtliga medlemmar och de nyvalda ledamöterna af den Första Kammaren instälde sig i Justitiedepartementet för att aflemna sina fullmakter, stod der midt på golvet i salen den vördnadsvärde författaren af vår nuvarande Riksdagsordning, dåvarande justitiestatsministern, klädd i sitt embetes uniform och omgifven af likaledes uniformklädda embetsmän. Han mottog fullmakterna, helsade de nykomna ledamöterna af Riksdagen och öfverlemnade fullmakterna till vederbörande tjänsteman för inregistrering, och i följd häraf blef det en af flertalet Riksdagsmän antagen sed att kläda sig i frackar eller i sina bästa tröjor vid fullmakternas aflemnande. När vi denna gång kommo upp till Riksdagen, möttes vi emellertid af ett officiöst tillkännagifvande i tidningarne, att de riksdagsmän, som enligt Riksdagsordningens föreskrift skulle i Justitie-

departementet för granskning aflemna sina fullmakter, icke borde vara klädda i högtidsdrägt, och då vi sedan kommo upp i Justitiedepartementet, funno vi der Herr Statsrådet och Chefen för nämnda departement och vid hans sida ett par af tjenstemännen i departementet, alla i hvardagsdrägt, sittande vid ett bord för att mottaga våra fullmakter till inregistrering. Denna nästan republikanska enkelhet torde väl vara en tillräckligt klar antydning, huru Kongl. Maj:t i sina departement ser saken och att Kongl. Maj:t i departementen icke mera än vår nuvarande Konung personligen önskar så många omständigheter i umgänget statsmakterna emellan.

*Justering af
skrifvelse-
förslag.
(Forts.)*

I Konungens trogna rike Norge har, så vidt jag vet, alltifrån den tid Norge blef en fri stat, varit sed, att stortinget vid skrifvelsens aflåtande till Kongl. Maj:t endast begagnat uttrycket: "Til Kongen" och den enkiaste underskrift. Detta skrifvsätt har så ingått i folkmedvetandet, att ingen norrman, som skrifer till Konungen eller regeringen, skrifer annat än öfverst "Til Kongen" och undertecknar med ordet "underdaanigst" och namnet. Om man omtalade för norrmännen, att ännu flertalet svenskar — många hafva dock förenklat sitt skrifvsätt — skrifer till Kongl. Maj:t så omständligt och öfver höfvan krypande, skulle de tycka det vara högst besynnerligt. Om man vidare talade om, äfven att *svenska Riksdagen* skrifer så, skulle norrmannen först och främst invända, att det icke står så i de här förvarade skrifvelskoncepten, och icke heller i de tryckta riksdagshandlingarne; och om man då sade honom, att Riksdagen visserligen icke låter de underdåniga fraserna blifva synliga i koncepten eller i trycket, men i all tysthet låter dem inflyta endast i det renskrifna exemplar, som afgår till Kongl. Maj:t, så skulle norrmannen knappast tro, att man talade sanning.

Det har sagts mig, att bland hofmän är sed, att, då de skrifa till Konungen personligen, de börja med uttrycket: "Till Hans Maj:t Konungen" samt underskrifva: "underdånigst". Skulle detta vara sant, hvilket jag, såsom sagdt, icke vågar bestämdt uppgifva, så torde äfven detta utgöra en antydning om Konungens personliga mening i denna sak.

Det skulle, Herr Talman, kunna vara åtskilligt att säga om de särskilda beståndsdelarne af denna långa underskrift, men dels vill jag icke längre upptaga Kammararens tid och dels anser jag en sådan sönderplockning vara obehaglig och möjligen kunna gifva anledning till missförstånd, hvilket jag önskar i detta fall, så vidt som möjligt är, undvika.

Jag skall således för närvarande inskränka mig till hvad jag redan yttrat. Jag har velat göra de Kammarledamöter, som icke förut känt till saken, uppmärksamma på hvad i sjelfva verket här föreligger; och jag har dermed, efter mitt förmenande, fullgjort en min skyldighet. Om Kammararen nu finner, att allt i detta hänseende är godt och bra, som det för närvarande är, vill jag icke vidare tvista derom. Skulle deremot den mening, jag tillåtit mig antyda, i någon mån vinna genklang inom Kammararen, torde Ni, Herr Talman, tillåta att jag återkommer med försök att föreslå en resolution i frågan.

*Justering af
skrifvelse-
förslag.
(Forts.)*

Herr Sjöberg: Då Herr Gumælius icke framställt något positivt förslag i ämnet, kunde det visserligen vara öfverflödigt att vidare yttra sig derom, men jag anser mig dock böra fästa Kammarens uppmärksamhet på den omständigheten, att tvenne skrifvelsförslag från Konstitutions-Utskottet redan undergått pröfning af begge Kamrarne och blifvit godkända, i följd hvaraf det af Herr Gumælius anmärkta slututtrycket måste förekomma i dessa Riksdagens skrivelser till Kongl. Maj:t. Vid sådant förhållande torde det väl icke vara så alldeles lämpligt att *nu* söka åstadkomma en förändring i detta afseende, särdeles som, åtminstone enligt min uppfattning, saken icke är af synnerlig vikt. Hos Kanslideputerade har redan för flera år sedan frågan om större eller mindre quantitet, om jag så får uttrycka mig, af underdånighetsuttryck i Riksdagens skrifvelse till Kongl. Maj:t varit föremål för begrundande, och man var dervid, såvidt jag minnes rätt, alldeles ense om, att en ändring härutinnan väl vore lämplig; men å andra sidan fann man, att densamma icke kunde ega rum på annat sätt än att en förmlig framställning gjordes derom och till en sådan framställning ansågo sig kanslideputerade naturligtvis icke berättigade. Skall en sådan sak nu behandlas på fullt formligt sätt, bör det, efter hvad jag föreställer mig, gå så till, att någon af Kammarens ledamöter väcker motion i ämnet. Frågan blefve då genom Utskotts behandling fullt utredd och sedan föremål för begge Kamrarnes pröfning och beslut. Att den ena Kammaren nu skulle ensidigt besluta i ämnet, hvarigenom i denna, såsom mig synes, temligen obetydliga fråga en strid de begge Kamrarne emellan skulle kunna uppstå, måtte väl i alla fall icke vara lämpligt.

Jag anser mig för öfrigt böra fästa Herr Gumælius' uppmärksamhet på en annan omständighet, som kanske förtjenar något begrundande, nemligen att man väl icke kan antaga, att de ifrågasvarande uttrycken skulle innebära något nedsättande af Riksdagens makt och betydelse, lika litet som man skulle kunna säga, att de öka Konungens makt och myndighet.

Ännu en annan omständighet ber jag få fästa uppmärksamheten på, nemligen att under den s. k. frihetstiden, då Rikets Ständer betydde långt mer än Riksdagen i vår tid, fans det icke någon gräns för dessa underdånighetsuttryck i Ständernas skrivelser till Kongl. Maj:t. Tiden medför således af sig sjelf många förändringar, och Herr Gumælius har ju äfven vidlyftigt framhållit hurusom en mängd riksdagsceremonier, som förut varit brukliga, numera så småningom bortfallit. Vi kunna således tänka oss, att förändringar i det afseende, som Herr Gumælius åsyftar, skola komma till stånd utan någon större ansträngning från Riksdagens sida, och i alla händelser vill jag, medan jag har ordet, för min del motsätta mig, att Andra Kammaren *nu* fattar något beslut i frågan.

Herr Ola Andersson i Burlöf: Jag infann mig icke vid det till i går utsatta plenum, när jag icke väntade att då skulle förekomma annat än bordläggning, och jag har således icke förr än här i dag hört talas om det ärende, som nu är under behandling. Men jag er-

inrar mig, att då Konungens Befallningshafvande i de olika länen under år 1877 afgåfvo underdåniga utlåtanden öfver den förberedande skattejemkningskomiténs förslag till ny bevillningsförordning, en stor del af dem användt en enklare form för sitt skrif sätt i nu ifrågasvarande hänseende. De Konungens Befallningshafvande, som bibehållit den gamla formen både framför och efter sina utlåtanden, voro Öfverståthållarembetet samt Konungens Befallningshafvande i Stockholms, Kalmar, Elfsborgs, Jemtlands, Vesterbottens och Norrbottens län; men alla de öfriga hade iakttagit en enklare form för sitt sätt att skriva. Ofvanför utlåtandet heter det: "underdånigt utlåtande"; inuti heter det: "Eders Kongl. Maj:t" och under står icke annat än datum, såsom t. ex. "Upsala landskontor den 7 December 1877". Här af synes framgå, att, då Kongl. Maj:ts egna Befallningshafvande använda en dylik form för sina skrivelser till Kongl. Maj:t, Kongl. Maj:t icke har någonting deremot.

Jag har, då diskussion om frågan blifvit väckt, endast velat erinra om, hvad i detta afseende har passerat.

Herr Hedlund: Jag instämmer med talaren på stockholmsbänken deruti, att Andra Kammaren icke eger fatta något definitivt beslut i denna sak förr, än motion i ämnet blifvit väckt och frågan derefter på formligt sätt förberedd. Detta sätt lærer väl ock vara det rigtige äfven ur den synpunkten, att ett beslut i en fråga af denna art ju icke kan fattas och göras gällande annat än i samråd med Första Kammaren. Men jag instämmer till fullo i hvad den förste talaren yttrat i fråga om den nuvarande underskriftens olämplighet. Jag hade för min del verkligen icke trott, att man i originalskrivelserna iakttog någon annan form för sitt skrif sätt än i de tryckta skrifvelseförslagen finnes utmärkt; men då, som man förnummit, hela den vidlyftiga underskriften utföres, så framträder dermed äfven en språklig origtighet, då det nemligen heter: "*Riksdagen* framhärdat med djupaste vördnad, trohet och nit, Eders Kongl. Maj:ts underdånigste, tropligtigste tjenare och undersåtar". Man börjar alltså med en singularform och slutar med en pluralform. Måhända invändes, att det vore de båda Talmännen, som afses med dessa ord: "tjenare och undersåtar", men det lider intet tvifvel att ju dessa hänföras till det föregående ordet "riksdagen". Enligt min åsigt borde det helt enkelt heta: "på Riksdagens vägnar", hvarefter borde omedelbart följa de båda Talmännens i Första och Andra Kammaren underskrifter. Äfven af detta nu anförda skäl anser jag således det vara i sin ordning, att en ändring kommer till stånd.

Vi hafva nyss fått veta, att Konungens Befallningshafvande i länen, oakadt de äro Kongl. Maj:ts verkliga tjenare, kunnat, utan att derfor anses brista i vördnad, inskränka öfver- och underskrifter så, att den förre lyder "till Kongl. Maj:t" och sedan endast namnet utan vidare. För min del har jag äfven bekant, att enskilda personer i skrifvelse till Kongl. Maj:t börjat med endast "Till Kongl. Maj:t" och slutat med "underdånigst", en form för skrif sättet i detta fall, hvarpå de enkla norska formerna icke torde saknat inflytande!

*Justering af
skrifvelse-
förslag.
(Forts.)*

Jag hoppas sålunda, att den förste talaren måtte i detta ämne väcka motion, hvilket kan ske när som helst under riksdagen, och kan denna motion derefter förberedande behandlas antingen af Kansli-deputerade eller Tillfälligt Utskott.

Herr Gumælius: Då jag nu af Herr Hedlund vunnit direkt understöd för mitt förslag; då, såsom jag nästan skulle vilja anse, en annan talare äfven gifvit mig sitt understöd, och då slutligen den ende talare, som i viss mån uppträdt med invändningar, ändock tycktes principiellt dela min uppfattning — såvidt jag eljest fattat honom rätt — nåja, så vill jag nu, på sätt jag nyss antydde, framlägga ett förslag till resolution i ämnet.

Det hvarken är eller har varit min mening att beträffande de nu framlagda skrivelserna framkalla någon kollision; tvärtom, jag böjer mig inför det sakförhållandet, att Första Kammaren redan godkänt skrifvelseförslagen, och har ej något emot, att de i oförändradt skick passera äfven den andra. Men å Andra sidan vill jag icke vara med om att, efter det frågan nu blifvit föremål för diskussion, Andra Kammarens godkännande af skrifvelseförslagen skall kunna uppfattas såsom en förklaring, att Kammaren gillar och önskar äfven för framtiden bibehålla den nuvarande formen. Om emellertid Kammaren nu helt enkelt godkänner föreliggande skrifvelseförslag, skulle detta onekligen så godt som afskära den utväg, som ett par föregående ärade talare påpekat, nemligen att någon af Kammarens ledamöter kunde väcka motion om ändring i skrifsättet i detta hänseende. Jag hoppas också att den upplysning, som, mig förut obekant, lemnades af talaren på skånebanken, att Kongl. Maj:t från sina egna Befallningshafvande emottager skrivelser, som genom sin enkelhet bjert afsticka mot Riksdagens vidlyftiga underdånighetsförsäkringar, icke skall vara utan verkan på Kammaren, om den för öfrigt behöfver något ytterligare stöd för en så enkel och naturlig sak som den, att Riksdagen låter *detta vara detta* i sina skrivelser till Kongl. Maj:t.

Jag hemställer därför, att Kammaren måtte besluta följande: "Andra Kammaren godkänner det nu upplästa skrifvelseförslaget, utan att dock vilja derigenom anses bunden med hänsyn till formen för skrivelser från Riksdagen till Kongl. Maj:t."

Herr Lindmark: Redan en gång förut, då denna fråga förevarit, har jag haft tillfälle lemna en upplysning, som också tycktes vara Herr Gumælius bekant. För såvidt ett af Kongl. Maj:t utfärdadt reglemente får anses vara ett uttryck af Kongl. Maj:ts önskan, att den eller den saken bör på det eller det sättet behandlas, så torde det här förtjena uppmärksamhet, att i det af Kongl. Maj:t utfärdade reglementet för flottan förekommer ett formulär just för skrivelser från flottans myndigheter och befäl till Kongl. Maj:t. Stiliseringen dertill är särdeles enkel: till öfverskrift endast "Kongl. Maj:t" och till underskrift "underdånigst" jemte namnet. Detta formulär användes såväl af enskilda till sjövapnet hörande personer som af de embetsverk, hvilka sortera under Sjöförvarsdepartementet.

Jag vill för öfrigt icke ingå i frågan om lämpligheten eller olämpligheten af det nu begagnade skrifvsättet i Riksdagens skrivelser till Kongl. Maj:t, utan endast tillkännagifva, att jag för min del har sympati för ett enklare skrifvsätt, så mycket mer som ett sådant redan vunnit häfd inom embetsverken på grund af föreskrifter, som emanerat från Kongl. Maj:t.

*Justering
af skrifvelse-
förslag.
(Forts.)*

Härmed var öfverläggningen slutad. Herr Talmannen gaf propositioner dels på skrifvelseförslagens godkännande utan något sådant särskildt uttalande, som af Herr Gumælius föreslagits, dels ock på bifall till Herr Gumælii förslag; och fann Herr Talmannen den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes och företogs enligt en nu uppsatt af Kammaren godkänd omröstningsproposition, lydande sålunda:

Den, som vill, att Andra Kammaren skall godkänna Lag-Utskottets förevarande skrifvelseförslag, utan att dock vilja derigenom anses bunden med hänsyn till formen för skrivelser från Riksdagen till Kongl. Maj:t, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren godkänt förevarande skrifvelseförslag utan att derutöfver i ämnet göra något särskildt uttalande.

Voteringen utföll med 130 Ja mot 52 Nej; varande alltså beslut fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionen.

Efter föredragning dernäst af Lag-Utskottets på bordet hvilande skrifvelseförslag N:o 9, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till förordning angående upphörande af skyldighet för den som emot Hofrätts dom vill Konungen söka, att i visst fall träda i fängelse till sakens slut, yttrade

Herr Gumælius: Jag hemställer, att Herr Talmannen ville samtidigt föredraga äfven de båda andra skrifvelseförslagen.

I anledning af denna framställning föredrogos nu jemväl Lag-Utskottets skrifvelseförslag:

N:o 10, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till förordning angående tillämpning å frälsemän af förordningen den 8 November 1872, om ändring i lagens stadganden angående giftomannarätt; samt

N:o 11, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående

*Justering
af skrifvelse-
förslag.
(Forts.)*

åtgärder till förekommande af öfverdrifven afverkning af ungskog inom Vesterbottens län m. m.;

och lemnades derefter ordet åter till

Herr Gumælius, som nu anförde: Jag hemställer att Kammaren måtte i afseende å de tre nu föredragna skrifvelseförslagen fatta enahanda beslut, som nyss fattades i fråga om det första.

Friherre Leijonhufvud: I den förra voteringen röstade jag nej, icke så mycket derföre, att jag i sjelfva saken egentligen skulle hafva så mycket emot en förändring i formen för Riksdagens skrivelser, men jag anser, att Riksdagen i alla fall är oförhindrad att i fråga om hvarje skrifvelse fatta det beslut, Riksdagen finner lämpligt, utan att dervid anse sig bunden af hvad förut blifvit godkänt. Då emellertid hela saken är af ringa betydelse, och jag anser, att den form för dessa skrivelser, som förut under årtionden iakttagits, äfven kan duga hädanefter, yrkar jag, att de föredragna skrifvelseförslagen måtte godkännas utan alla vidare tillägg.

Häruti instämde Herrar *Rydin, Meijer, af Trolle* och *Magnus Jonsson*.

Herr Gumælius: Jag ber endast att få till protokollet uttala min glädje deröfver, att, efter hvad nu visar sig, åtskilliga af de herrar, som i voteringen röstade nej, i principen säga ja.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad och propositionen gifvits enligt de gjorda yrkandena, fattade Kammaren i afseende på de under föredragning varande skrifvelseförslagen enahanda beslut som i fråga om skrifvelseförslaget N:o 8. Kammaren hade således godkänt ifrågavarande skrifvelseförslag, utan att dock vilja derigenom anses bunden med hänsyn till formen för skrivelser från Riksdagen till Kongl. Maj:t.

§ 3.

Föredrogs och bordlades ånyo Stats-Utskottets Utlåtande N:o 13 a), angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjunde hufvudtitel.

§ 4.

Till behandling förekom Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 1, angående allmänna bevillningen.

*Angående
skattefritt
afdrag å in-
komst af ka-
pital och
arbete.*

Punkten 1.

I denna punkt hade Utskottet hemställt, att Herr *Ch. Dicksons* inom Andra Kammaren väckta motion

N:o 9 — deruti föreslagits, att Riksdagen ville besluta, »att det skattefria afdrag, som nu enligt bevillningsförordningen är stadgadt, eller som af Riksdagen kan blifva stadgadt, skall gälla för all inkomst af kapital och arbete, utan hänsyn till inkomstens större eller mindre belopp» — för det närvarande ej måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Angående skattefritt afdrag å inkomst af kapital och arbete.
(Forts.)

Herr Dickson anförde: Herr Talman! Sedan vi nu förspilt mera än en timme af kammarens dyrbara tid på ett ärende af en jemförelsevis ganska underordnad beskaffenhet, är det icke utan en viss tvekan, som jag begärt ordet för att för några ögonblick taga Kammararens uppmärksamhet i anspråk för min förevarande motion. Min mening är nu visserligeu icke att hålla något liktal, ty hvarken anser jag min motion hafva varit något dödfödt foster, eller tror jag, att Bevillnings-Utskottet genom motiveringen för sitt afstyrkande lyckats slå i hjel detsamma. Tvärtom vågar jag tro, att den princip, som i denna motion uttalas, i sig här så mycken sanning, så stark lifskraft, att äfven om den vid denna riksdag faller, så kommer den nog snart ändock att göra sig gällande. Emellertid tror jag, att det ärade Bevillnings-Utskottet vid behandlingen af denna min motion förbisett sjelfva kärnpunkten i densamma; att meningen med mitt förslag varit att söka åvägbringa någon lindring i de mindre bemedlades beskattning, torde för en hvar vara klart. Nu kan man visserligen anmärka, att enligt mitt förslag skulle denna lindring äfven komma de mera bemedlade till godo, och jag medger gerna, att denna anmärkning eger sin rättighet. Men, mine Herrar, för den, som skattar för en inkomst af tio-, tjugu- eller trettio tusen kronor, hvad betyder väl ett afdrag på 2 eller 3 kronor. Någon egentlig lindring för de mera bemedlade kan man sålunda här icke tala om, och för dem kan det derfor icke vara af någon vikt, om min motion bifalles eller afslås. Men deremot är det af stor vikt för de mindre bemedlade. Det har länge och med rätta klagats öfver, att det skattefria afdraget innebär en orättvisa mot dem, som af detsamma icke beröras; och ingen kan väl neka till att mången af dem, som hafva en inkomst, som något litet öfverskjuter 1800 kronor kan vara i lika stort behof af någon lindring i sin skatt, som de, som stå under detta streck. Nu är det visserligen sant, att skatte-regleringskomitén i sitt förslag till bevillningsstadga härutinnan gjort någon modifikation så till vida, att, enligt dess förslag, från en uppskattad inkomst af 1200 kronor 450 kronor skulle afräknas såsom skattefria, och att de, som ej egde öfver 2000 kronors inkomst, skulle få tillgodonjuta det nu stadgade afdraget. Men äfven här kvarstår samma oegentlighet som nu, att vid en viss gräns upphör allt afdrag. Dock kan det vara fallet, som jag nyss nämnde, att de, som befinna sig öfver denna gräns, kunna vara i lika eller högre grad i behof af en lindring än de, som befinna sig under gränsen, och detta icke så mycket för sjelfva bevillningens skull, utan af det skäl, att det ännu är så olyckligt stäldt, att kommunalutskylderna helt och hållet äro beroende af bevillningen. Ty då de förra vanligtvis uppgå till 2, 3, 4, 5, eller flera gånger bevillningens belopp, är det otvifvelaktigt, att för dem, som få njuta

Angående
skattefritt
afdrag å in-
komst af ka-
pital och
arbete.
(Forts.)

afdrag, sker en verklig lindring, men att för dem, som icke få något dylikt afdrag, det måste kännas desto svårare och mera tryckande och detta just i samma proportion, som deras taxerade inkomst ligger denna inkomstsiffra, 1800 kronor, nära. Nu har man velat framhålla, att detta afdrag vore ett så kalladt existensminimum. Jag medgifver villigt, att den penningesumma, som ovikorligen måste anses åtgå till anskaffande af de mest nödtorftiga medel till uppehållet, bör vara fri från beskattning. Men hvari ligger någon logisk förklaring dertill att en person med öfver 1800 kronors inkomst icke har behof af något existensminimum. Mig synes, att hvarje person, som lever och existerar, måste hafva samma behof af existensminimum. Således finnes icke det minsta logiska sammanhang deri, att vid en viss inkomst all skattefrihet upphör. Här af följer också, att den enda rättvisa grund, på hvilken ett dylikt afdrag kan förnufts enligt byggas, är den, att afdrag skall ske för hvarje person, som har inkomst af kapital eller arbete. Redan i min motion har jag nämnt, att den lindring, som härigenom skulle tillgodokomma äfven de högt beskattade, i sjelfva verket icke är någon lindring för dem, ty just det förhållande, att kommunalutskylderna helt och hållet rätta sig efter bevillningen, åstadkommer, att hvarje person, som skattar för en större årlig inkomst, nödgas i kommunalutskylder mångdubbelt återgålda den lindring, han genom afdraget fått i sin bevillning. Hufvudsakliga orsaken således, hvarför jag framkommit med denna motion, har varit önskan att kunna åvägabringa ett säkert sätt för beräkningen af det bevillningsafdrag, som jag anser med fullkomlig nödvändighet böra finnas, och att söka föranstalta så, att ingen kan klaga öfver orättvisa eller mannan — något som med vår nu gällande bevillningsstadga lika väl som med det af skattejemkningskomitén uppgjorda förslag icke kan undgås.

Nu har väl Bevillnings-Utskottet formulerat sin förevarande hemställan så, att det säger, att min ifrågavarande motion icke må för närvarande till någon Riksdagens åtgärd föränleda. Om jag finge tyda denna Bevillnings-Utskottets hemställan på det sättet, att Bevillnings-Utskottet gillar den af mig i motionen uttalade princip, men att Utskottet i afvaktan på uppförandet af en ny bevillningsförfattning icke ansett sig böra tillstyrka någon ändring i nu gällande bestämmelser, skulle jag kunna låta mig nöja med Bevillnings-Utskottets utlåtande; och jag skulle därför önska att vid detta tillfälle någon af Bevillnings-Utskottets Herrar ledamöter ville upplysa mig om, huruvida min nyss antydda förmodan är grundad eller icke. Hvad jag sålunda skulle vilja veta vore det, om Bevillnings-Utskottet verkligen gillat de principer, hvarpå min motion stöder sig. Men gillar Utskottet mina principer, skulle Utskottet kunnat hemställa om antagande af mitt förslag lika väl i år som nästa år, då måhända en helt och hållet ny bevillningsstadga kommer till stånd och samma åsigt gör sig gällande i båda. Dessutom ber jag att få framhålla en annan omständighet, nemligen att, äfven om mitt förslag antoges, låge deri icke något hinder att framdeles antaga ett vida högre existensminimum än nu är stadgadt. I det afseendet är jag mycket böjd för ett af en reservant i skattejemkningskomitén, Herr Hedin, framställt förslag, att

detta existensminimum skulle bestämmas till 700 kronor. Den inflytande bevillningen blefve visserligen derigenom betydligt minskad i förhållande till hvad den nu utgör, men det skulle möjligen endast föranleda dertill, att man i stället för 1 procent blefve tvungen taga $1\frac{1}{2}$ procent af inkomst utaf kapital eller arbete, och för min del finner jag intet ondt deri. Jag tror, att skattejemkningskomitén begått ett stort fel deruti, att den i sitt förslag till bevillningsstadga hemställt, att den bevillning, som skall utgå efter 2:a artikeln, bör fastställas till 1 procent af hela inkomsten. Detta är, enligt min åsigt, ett radikalt fel, ty sjelfva uttrycket bevillning innebär, att Riksdagen för hvarje år åtager sig en viss skatt till fyllande af hvad som brister uti statsregleringen, och att säga, att denna brist alltid skall hålla sig vid samma belopp och att till dess fyllande alltid behöfves 1 procent bevillning efter 2:a artikeln är ju icke rimligt.

Jag har nu, Herr Talman, icke något särskildt yrkande att framställa, utan hemställer endast till Utskottets Herrar ledamöter, om de i afseende å min motion kunna gifva mig den trösten, att sjelfva principerna för motionen blifvit af Utskottet gillade.

Skulle detta icke vara fallet, skall jag nog vid en kommande riksdag åter bringa saken på tal.

Herr Ola Andersson i Burlöf: Den ärade motionären har inlåtit sig på en kritik af skatteregleringskomiténs förslag till bevillningsstadga. Jag skall icke tillåta mig att följa honom på detta område, så mycket mindre som jag icke anser det vara lämpligt att nu diskutera den saken, utan vill hålla mig till hvad som nu föreligger.

Motionärens hufvudsakliga och nära nog enda motiv för den i motionen gjorda framställning har varit det steg eller hopp uti beskattningen, som vid en taxering af 1,800 kronors inkomst eger rum, i det att de, som hafva en taxerad inkomst, uppgående till 1,800 kronor, hafva 300 kronors inkomst skattefri, men de, som hafva öfver 1,800 kronors inkomst, äro beröfvade denna förmån. Jag ber härvid att få erinra, att, när vid sista årets riksdag ett förslag väcktes af en ledamot i Första Kammaren att nedsätta den nuvarande bevillningsprocenten till $\frac{1}{2}$ procent för personer med en till 900 kronor uppgående inkomst, så biträdde motionären, om jag icke missminner mig, detta förslag, och jag ber vidare att få erinra, att detta förslag innebar ett ytterligare steg i den missriktning, motionären nu vill rätta. Under diskussionen vid förra riksdagen antydde motionären det förslag, han nu väckt; men det synes föga konsekvent, att när man klagat öfver och anser såsom *orättvist* det stadgande, som medgifver skattefrihet för 300 kronors inkomst vid en taxerad inkomst af 1,800 kronor, man vill biträda ett ytterligare och i sjelfva verket ännu större steg i den riktningen. Enligt det vid förra riksdagen framlagda förslaget skulle en person med 800 kronors inkomst, och som följaktligen hade 300 kronor skattefria, komma att skatta för 500 kronor. Bevillningen skulle utgöra en half procent af detta belopp eller 2 kronor 50 öre, i följd hvaraf han skulle erlägga denna summa i bevillning. Jag antager, såsom äfven motionären gjort, att kommunalutskylderna utgöra

Angående skattefritt afdrag å inkomst af kapital och arbete.
(Forts.)

Angående
skattefritt
afdrag å in-
komst af ka-
pital och
arbete.
(Forts.)

ett belopp af 4 gånger bevillningen, således för detta fall 10 kronor. Kronoutskylder och kommunalutskylder skulle alltså uppgå till 12 kronor 50 öre. En person åter, som hade 900 kronors inkomst och följaktligen också egde åtnjuta skattefrihet för 300 kronor, skulle erlägga efter en procent 6 kronor i bevillning. Äfven här antager jag, att kommunalutskylderna skulle utgöra fyra gången bevillningen och således uppgå till 24 kronor. Utskylderna till staten och kommunen skulle för denna senare person således uppgå till 30 kronor. Der blir nu ett större steg än det nuvarande, en person med 800 kronors inkomst skulle betala 12 kronor 50 öre, men den, som skattade för 900 kronor, skulle få erlägga 30 kronor. Huru man kan klaga öfver det steg, vi nu hafva med 300 kronors skattefrihet vid en inkomst intill 1,800 kronor, och på samma gång vilja förorda ett annat dylikt steg, kan jag icke förklara.

Motionären har yttrat i sin motion: "Man kan måhända, och äfven med skäl, häremot anmärka, att förmögnare personer med stor årlig inkomst icke behöfva denna lindring, men vill jag härvid blott erinra, att den eftergift af 3 kronor, som en person med en årsinkomst af t. ex. 20,000 kronor skulle erhålla, i mångdubbel mån kommer att återgåldas uti en så mycket högre kommunalskatt." Vidare säger motionären längre ned: "En verksam lindring uti den direkta beskattningen skulle beredas för de *lägst* beskattade, och skulle denna lindring, i långsamt aftagande mån, komma alla inkomster under 6—7,000 kronor till del, hvarefter en ökning i beskattningen, allt i småningom stigande progression, skulle drabba de högre inkomsterna". Eftersom kommunalbeskattningen är grundad på bevillningen efter andra artikeln, är det tydligt, att, om man minskar bevillningen och i följd deraf det skattebelopp, hvarefter kommunalutskylderna beräknas, så måste det skattebelopp, som inom kommunen behöfves och således ändå måste upptagas, ökas med ett eller annat öre på hvarje bevillningskrona eller hvarje fyrk. Men huru det i sådant fall skulle gå till att få någon minskning för de *lägst* beskattade, såsom motionären afsett, är för mig oförklarligt. Enligt förberedande skattejemkningskomiténs tabeller, hvilka motionären sjelf åberopat och som grunda sig på 1874 års bevillning, utgör den bevillning, som erlägges af dem, som äro beskattade för en inkomst icke öfverstigande 1,800 kronor, 565,589 kronor; den, som erlägges af dem, som äro uppskattade för inkomst mellan 1,800 kronor och 4,000 kronor, 347,309 kronor, och den, som utgår af inkomst öfver 4,000 kronor, 1,207,343 kronor. När man nu skulle komma att öka kommunalbeskattningen med ett eller annat öre på hvarje bevillningskrona eller hvarje fyrk, så är det uppenbart, att alla de, som äro taxerade till mindre inkomst än 1,800 kronor och icke få någon nedsättning i bevillningen, måste få en, om också liten ökning i sina kommunalutskylder. Huru man då kan säga, att de *lägst* beskattade skulle få en lindring i sina utskylder, är, åtminstone för mig, oförklarligt. Kan motionären utföra ett sådant konststycke, så vore det egendomligt. Jag kan icke förstå, huru det skulle gå till.

Jag vill icke kalla motionärens förslag dödfödt; men jag vill afslå

detsamma icke emedan ämnet i hela sin vidd är föremål för skatte-regleringskomiténs behandling, utan därför att jag anser förslaget vara alldeles olämpligt.

*Angående
skattefritt
afdrag å in-
komst af ka-
pital och
arbete.
(Forts.)*

Friherre Fock: Motionären började med att beklaga, att en timme blifvit förspild med onödigt prat, och för min del skall jag icke göra mig skyldig till något dylikt. Jag skulle nu icke alls hafva tagit till ordet, såvida icke motionären affordrat Utskottets ledamöter förklaring, huruvida Utskottet i princip gillat motionärens förslag eller icke.

Jag kan naturligtvis icke svara för Utskottet i sin helhet, men jag tror mig dock icke taga fel, om jag säger, att Bevillnings-Utskottet fullkomligt gillar den principen, att man, så vidt möjligt, bör söka bereda lindring för dem, som skatta för lägsta inkomsten. Utskottet har dock icke velat vara med om att lösa denna fråga på det sätt motionären föreslagit, emedan derigenom de för lägsta inkomsten beskattade i stället för en förminskning möjligen skulle kunna få en förhöjning i skatt. Utskottet har nu icke heller velat föreslå någon viktigare förändring i Bevillningsförfordningen, emedan, om ett förslag derom nu bifölles, skulle det icke komma att tillämpas, förr än Riksdagen sannolikt hade ett långt mera genomgripande att pröfva.

Under sådana förhållanden inskränker jag mig att yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Abr. Rundbäck: För min del erkänner jag, att Bevillnings-Utskottet kommit till riktigt beslut, och godkänner äfven de skäl, Utskottet därför anført. Emellertid tror jag dock, i motsats mot den åsigt talaren på skånebänken nyss sökte göra gällande, att man bör vara motionären tacksam därför, att han, medan frågan ännu är öppen och medan vi ännu afvakta ett definitivt förslag från regeringens sida till den nya bevillningsförfordning, som är under arbete, genom sin motion bragt ifrågavarande ämne här i Kammaren under diskussion. Jag tror nemligen, att frågan är af den vigt, att den förtjenar att skärskådas från mer än en sida.

Motionären har ovilkorligen rätt i sitt påstående, att det är ett orimligt och obefogadt hopp man i afseende på beskattningen gör, då man kommer till en årlig inkomst af 1,800 kronor. Med det nuvarande bevillningsfria afdraget skattar en person, som är uppskattad till 400 kronors inkomst, för 25 procent af inkomsten; den, som är uppskattad till 500 kronor, för 40 procent; vidare den som är uppskattad till 600 kronor, för 50 procent; till 1,200 kronor, för 75 procent; till 1,500 kronor för 80 procent; till 1,600 kronor för $81\frac{1}{4}$ procent; till 1,700 kronor för 82 procent och till 1800 kronor för $83\frac{1}{3}$ procent, allt af inkomsten. Läger jag nu endast till en krona, skattar han genast för fulla 100 procent eller för hela inkomsten, d. v. s.: att derigenom uppstår ett hopp på $16\frac{2}{3}$ procent. Detta är ett allt för stort hopp i synnerhet för ett så lågt skattebelopp som 1,800 kronor. Vi veta väl också alla, att den, som har 2,000 kronor eller deromkring i årlig inkomst, ofta under särskilda förhållanden har

Angående
skattefritt
afdrag å in-
komst af ka-
pital och
arbete.
(Forts.)

svårare att berga sig än den, som har 1,800, och detta förhållande kan bero på många omständigheter.

Jag anser det därför vara rätt och billigt att följa Herr Dicksons grundsats åtminstone ett godt stycke längre upp, än som nu sker.

Deremot gifver jag talaren på skånebänken fullkomligt rätt i en annan anmärkning, som han framstälde mot Herr Dicksons motion; den nemligen, att, om vi taga dennes förslag naket, som det är, skola vi ovilkorligen ådraga dem, som äro uppskattade till en inkomst under 1,800 kronor, en förhöjning i deras kommunala utskylder. Detta vore dock icke rätt; och sådan har icke heller motionärens mening varit, efter hvad han sjelf nyss yttrade.

Då jag i hufvudsak instämmer med honom, vill jag emellertid påpeka, att denna orättvisa skulle lätt kunna undanrödjas derigenom, att existensminimum utsträcktes litet längre än nu. Om det sattes exempelvis till 500 kronor, skulle derigenom alltid de, som betalade skatt för en årlig inkomst af under 1,800 kronor, erhålla lindring i skatten såväl till staten som till kommunen; och denna vinst skulle man äfven göra ett stycke längre upp än till 1,800 kronor, hvaremot de, som vore uppskattade för minst 6- å 7,000 kronors inkomst, skulle få en ökad beskattning till kommunen, mot den de nu hafva.

På de skäl, jag nu anført, är jag motionären tacksam för att han nu bragt frågan under öfverläggning; och jag hoppas, att höga vederbörande, som skola uppgöra förslag till ny bevillningsförordning, skola vid frågan fästa det afseende, jag tror densamma förtjenar. Något yrkande har jag icke att framställa.

Öfverläggningen förklarades slutad. Kammaren biföll Utskottets hemställan.

Om tillägg
till § 9
Bevillnings-
stadgan.

Uti *punkten 2* hade Utskottet utlätit sig öfver ledamoten af Andra Kammaren Herr *A. P. Danielsons* motion, N:o 49, hvaruti var hemställt, *dels* att Bevillningsstadgans 9 §, som föreskrifver att, med vissa undantag, bevilling för inkomst af kapital och arbete skall påföras hvarje skattskyldig der han är mantalsskrifven, måtte fördes med följande tillägg: "Ordinarie prestmans kontanta löneinkomst skall taxeras och påföras inom hvarje församling i förhållande till det belopp han inom församlingen erhåller", *dels ock* att, om Bevillnings-Utskottet skulle finna den föreslagna förändringen lämpligare kunna på annat ställe i Bevillningsstadgan införas eller i andra ordalag affattas eller jemväl försäka ändring i någon annan paragraf, Utskottet måtte vidtaga sådan åtgärd, blott hufvudsyftet med motionärens förslag ej förfelades.

Och hade Utskottet tillstyrkt, att Herr Danielsons ifrågavarande motion ej för det närvarande måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Efter uppläsning af denna hemställan, mot hvilken inom Utskottet reservationer anmälts af Herrar *Hedlund* och *E. G. Boström*, anförde motionären

Herr Danielson: Såsom herrarne finna af Utskottets betänkande, har Utskottet till stöd för sin motivering åberopat den behandling, som denna fråga rönt vid föregående riksdagar. Utskottet börjar dervid med 1869 års Riksdag, men jag vill gå ännu längre tillbaka, nemligen till 1868 års Riksdag, och finner då, att under densamma väcktes en motion i enahanda syfte, som min ifrågavarande, och till hvilken motion dåvarande Bevillnings-Utskott tillstyrkte bifall. Utskottet hemställde nemligen, att uti 9 § i bevillningsstadgan efter orden "der han är mantalsskrifven" skulle fogas följande: "dock att för tionde eller annan inkomst, som kyrkoherde eller komminister åtnjuter från annan församling än den, i hvilken han är mantalsskrifven, bevilling skall påföras der inkomsten utgår". Att 1868 års Bevillnings-Utskott tillstyrkte ett sådant stadgande, har dock det nuvarande Bevillnings-Utskottet icke behagat omtala. Att förslaget då emellertid föll, berodde derpå, att det icke samtidigt förelåg något förslag till förändring af 57 § kommunallagen. Frågan återkom vid 1869 års riksdag, såsom jemväl af utskottsbetänkandet synes, men föll äfven denna gång af samma orsak som året förut. Då frågan vid 1871 års riksdag å nyo väcktes, framlades äfven ett förslag om ändring af 57 § kommunallagen. Men då inträffade det besynnerliga, att Lag-Utskottet icke lemnade något svar på sistnämnda förslag, hvaraf följden blef, att den påyrkade ändringen af 9 § i bevillningsförordning ej heller denna gång kom till stånd. Ser man emellertid efter uti sistnämnda års Bevillnings-Utskotts betänkande, finner man, att Utskottets beslut fattades med endast *en* rösts öfvervigt, i det att tio röster afgåfvos mot, men nio för förslaget. Detta var således då nära att af Utskottet bifallas, utan att något yttrande inkommit från Lag-Utskottet rörande den föreslagna förändringen i kommunallagen.

Jag tror således att den historik, som Utskottet lemnat öfver frågans behandling, *ingalunda* lämpar sig för en motivering till *afstyrkande* af min motion, utan snarare tvärtom, och att hvar och en skall finna, att denna är grundad på billighet och rättvisa. Nu säger Utskottet visserligen, att ett ännu starkare skäl att icke nu brådskas med pröfningen af den föreslagna förändringen ligger deruti, att ett fullständigt förslag till ny bevillningsstadga snart är att förvänta. Men när detta kommer att antagas, är icke godt att säga, och jag tviflar på, att ens Utskottet sjelf kan göra det. Det synes mig derföre, som borde den orättvisa, hvarom fråga är, kunna afhjelpas lika väl i år som ett annat år, desto hellre som i förslaget till ny bevillningsstadga — hvilket, såsom herrarne veta, nyligen blifvit utdeladt ibland Kammarens ledamöter — icke blifvit iakttagen någon sådan förändring, som den, hvilken min motion afser. Jag anser derföre, att denna Kammare borde uttala sin åsigt i frågan genom att lemna sitt bifall till motionen. Vi veta alla, hurusom i de flesta kommuner kommunalutgifterna numera uppgå till ganska betydliga belopp, och det är derföre icke att undra öfver, att, då de lemna rätt ansefnliga bidrag till sina presters aflöning, de äfven fordra af dem ett litet bidrag till betäckande af sina kommunala utgifter. Man har aufört att, enligt 1869 års Bevillnings-Utskotts förslag, den föreslagna åt-

Om tillägg
till § 9
Bevillnings-
stadgan.
(Forts.)

*Om tillägg
till § 9
Bevillnings-
stadgan.
(Forts.)*

gården borde utsträckas till äfven andra löntagare, som från skilda kommuner uppbära löneinkomster. Men med afseende härpå vill jag påpeka, att med dem samma förhållande icke kan anses ega rum som med presterna, i ty att de aflöningar, som från kommunerna utgå till de förre -- jag vill särskildt här omnämna distriktläkarne, eftersom de åberopats -- äro så ringa emot presternes aflöning, att ingen jemförelse härvidlag gerna kan ega rum. Skulle Utskottet och Riksdagen, på sätt 1869 års Utskott antydt, vilja gå vidare, så kommer det ju att bero på pröfning i hvarje fall.

Jag har, såsom herrarne kunna finna af betänkanDET, inom Utskottet vunnit understöd för min motion af ett par dess ledamöter, hvilka reserverat sig mot Utskottets beslut, och den ene af reservanterne har dervid påpekat en sida af saken, som i sanning förtjenar att uppmärksammas. Han framhåller nemligen, hurusom med prebenden det förhållande eger rum, att en församling ofta nog måste med dryga uppoffringar bidraga att aflöna en *annan* församlings pastor, utan att få för sina behof beskatta den lön, som denne sålunda uppbär. Då jag alltså är öfvertygad om, att den af mig föreslagna förändringen är påkallad af både rättvisa och billighet, och då, såvidt jag kunnat märka, Utskottet icke haft något att erinra mot ordalydelsen af mitt förslag, så tillåter jag mig att yrka bifall till detsamma. Det kan visserligen vara möjligt, att en annan stilisering vore önskvärd, men jag tror icke att någon fara ligger uti att antaga den jag föreslagit, då den torde vara så tydlig, att detta förslag såsom gällande bestämmelse kan afhjelpa det förhållande, som motionen i fråga afser.

Såsom ett ytterligare skäl för bifall till min motion vill jag äfven anföra, att regleringen af presterskapets löner nu är avslutad inom hela riket. Jag har i det afseendet gjort förfrågan hos ledamöter af den så kallade skattejemkningskomitén, och de hafva upplyst, att löne-regleringarne för presterskapet nu trädt i tillämpning i nästan alla församlingar. Sålunda möter icke längre någon svårighet att utrona, huru mycket presten uppbär från de olika församlingarne; det kan man nu inhemta af uppbördslängderna, som årligen upprättas.

Hvad beträffar anmärkningen derom, att det skulle blifva svårt att bestämma, inom hvilken församling afdraget för det så kallade existensminimum borde beräknas, ber jag att få erinra, att jag i min motion föreslagit, att prestens aflöning skulle inom hvarje församling taxeras *i förhållande till det belopp, han inom församlingen erhåller*; och samma beräkningsgrund bör då naturligtvis följas äfven i fråga om det skattefria afdraget; så att i det afseendet bör ingen orätt kunna ske presten. Jag tror äfven, att en förändring i det af mig föreslagna syfte skulle hafva nytta med sig äfven i det afseendet, att om presten beskattades i de olika församlingarne, så finge han äfven der rösträtt, och han kunde då deltaga i kommunal- och kyrkostämmor och mången gång meddela upplysningar och råd, som kunde bidraga till fattande af gagneliga beslut.

Sålunda, från hvilken synpunkt man än ser saken, så finnes icke något skäl att afslå min motion; och jag vågar äfven hoppas, att den

åtminstone inom denna Kammare skall vinna bifall. Jag skall icke längre upptaga tiden, utan slutar nu med att hos Herr Talmannen anhålla om proposition på bifall till min motion, det vill säga att efter 9 § i bevillningsförordningen måtte införas följande tillägg: "ordinarie prestmans kontanta löneinkomst skall taxeras och påföras inom hvarje församling i förhållande till det belopp han inom församlingen erhåller".

*Om tillägg
till § 9
Bevillnings-
stadgan.
(Forts.)*

Herr *J. Andersson* i Knarrevik instämde med Herr Danielson.

Herr Olof Jonsson: Då motionären slutade med att uttala sig om önskvärdheten af, att en prestman, som uppbär aflöning från en annan församling än den, inom hvilken han är bosatt, äfven der finge rösträtt, så att han kunde deltaga i kyrko- och kommunalstämmor och meddela värderika upplysningar och råd, ber jag att först få fästa mig vid denna punkt i hans anförande. Antaget, att en prest uppbär lön af två eller tre församlingar, så lär väl, åtminstone i de flesta fall, någon af dessa vara ganska aflägsset belägen från hans bostad. Huru skall det då kunna blifva möjligt för honom att der infinna sig på kyrko- eller kommunalstämma och der sjelf bevaka sin rätt; huru skall han eus få veta, när en sådan stämma der hålles? Just detta förhållande anser jag derföre innebära ett mycket talande skäl *mot* en förändring sådan som motionären föreslagit. Och om man äfven å ena sidan villigt kan erkänna, att det skulle vara rätt och önskligt, att utskylderna så fördelades, att hvarje kommun, som bidrager till en tienstemens aflöning, äfven för sina utgifter finge draga nytta af den skatt, som för samma aflöning utgår, så lär å andra sidan det icke kunna bestridas, att ganska betydliga olägenheter i andra afseenden skulle blifva följden af ett bifall till motionen. Så kan det t. ex. inträffa, att de belopp, hvarmed en eller annan församling bidrager till aflönande af sin prest, äro så små, att de hvar för sig icke äro taxeringsbara, och presten skulle på det sättet komma att undgå beskattning för en större eller mindre del af sin aflöning. Vidare skulle det kunna hända, att en prest, om hans inkomst skulle taxeras der den uppbäres, ginge miste om sin politiska rösträtt. Om hans lön t. ex. är 1,200 kronor, så kan det hända, att han icke i någondera församlingen taxeras för 800 kronor; och han blir sålunda beröfvad sin rösträtt, ehuru han uppbär inkomster vida öfver hvad lagen fordrar för att man skall komma i åtnjutande af politisk rösträtt. Om det är en sanning, att rättigheter och skyldigheter böra, så vidt möjligt är, väl afvägas mot hvarandra, så kan det väl svärigen vara rätt att slå in på den väg motionären här föreslagit. Vi böra äfven betänka, med hvilka svårigheter det skulle vara förenadt för en person, som skulle beskattas på flera ställen, att bevaka sin rätt på alla dessa ställen, så att han icke beskattades allt för oskäligt. Beskattas man der man bor, så är det ju en lätt sak att taga reda på beskattningsmyndigheternas beslut; men skall jag beskattas på fyra, fem olika ställen, då blir det sannerligen icke så lätt att taga reda på taxeringen på hvarje ställe. Då man der

Om tillägg
till § 9
Bevillnings-
stadgan.
(Forts.)

jemte besinnar, hurusom hvarje kommun har en viss benägenhet att så högt som möjligt upptaxera personer, så kan man icke värja sig för den farhågan, att, om motionärens förslag bifölles, en och annan kommun komme att missbruka sin beskattningsrätt. Visserligen är det sant, att en person, som anser sig hafva blifvit för högt beskattad, har den utvägen att, sedan han erlagt sin skatt, söka genom besvär vinna rättelse, men detta kostar både möda och penningar. Nu yrkar motionären, att vi på rak arm skola antaga hans förslag, och jag föreställer mig, att han framstälde detta yrkande derföre, att Första Kammaren redan bifallit Utskottets förslag, och en återremiss sålunda icke skulle tjena till något; men jag hemställer, huruvida det vore så alldeles välbetänkt, att så här på rak arm bifalla förslaget, utan att Utskottet varit i tillfälle att granska ordalydelsen. Efter allt, hvad jag kan finna, tror jag derföre att Kammaren gör klokast i att bifalla Utskottets förslag, hvarom jag anhåller.

Friherre Fock: Sedan den siste talaren yttrat sig, skulle jag icke hafva mycket att tillägga, om det icke vore några omständigheter, som jag särskildt ber att få påpeka.

Bevillnings-Utskottet har verkligen här, liksom i den föregående frågan, begagnat den onekligen beqväma utvägen att ställa sig bakom skatteregleringskomitén. Nu är fallet, att denna komité icke har tilltrött sig att beträda den väg som motionären föreslagit, och jag förmodar, att här nog finnas ledamöter af nämnde komité närvarande, som komma att fästa uppmärksamheten på de svårigheter, som denna vägs beträdande skulle föranleda. Vore det emellertid icke fråga om annat än dessa prestmän, så hade det kanske mindre att betyda; men motionären antyder, att i fall detta förslag går igenom, så kommer man nog att gå vidare, och jag betviflar ingalunda att så skulle komma att inträffa. Jag skall derföre be att få fästa herrarnes uppmärksamhet på hvad detta "gå vidare" vill säga, och hvad det redan nu föreslagna steget har att betyda. Gå vi då till gällande bevillningsstadga och undersöka, hvilka de der uttalade grunder äro för bestämmande af det ställe, der bevillning skall påföras, så finna vi *dels* att all fastighet taxeras och påföres bevillning, der den är belägen, *dels* att bevillning för inkomst af kapital eller arbete enligt § 9 i bevillningsstadgan påföres "bank-, jernvägs- och kanalbolag, der bolagets rörelse drifves, vare sig genom hufvud-, afdelnings- eller kommissionskontor" etc; vidare "annat bolag, der bolagets rörelse hufvudsakligen, å en eller flera orter, drifves, eller, i fall sådana bestämda orter icke förefinnas, der bolaget har sin styrelse", och än vidare "fabriksegare, handlande samt annan yrkes- och näringsidkare, der fabriken är belägen eller handeln, yrket eller näringen hufvudsakligen, å en eller flera orter, idkas". Under något af de senare åren har ordet "*hufvudsakligen*" blifvit insatt i stället för det förut förekommande ordet "*förnämligast*" och detta i syfte, att man skulle kunna påföra bevillningen å de särskilda platserna, der inkomsten upphemtas. Häraf skulle man kunna lika med motionären finna ett starkt skäl för att äfven i förevarande fall samma grundsats borde tillämpas, eller att

bevillningen skulle påföras der den bevillningsbara inkomsten uppkommer. Men märken väl, mine Herrar, hvilken ofantlig skilnad, som förefinnes emellan motivet för ofvanberörda lagförändring i fråga om fördelningen af bevillningen, och motivet för motionärens förslag. I förra fallet är nemligen inkomsten förenad med arbete inom kommunen. Inkomsttagaren har der sin filial, sin handelsbod, sina tjänstemän, sina tjenare, om hvilka kommunen i händelse af behof får draga försorg, och dertöre kan också denna kommun med rätta göra anspråk på att från inkomsttagaren erhålla bidrag till kommunens utgifter. Här deremot är en helt annan fråga å bane eller huru med bevillningen skall förfaras, då en tjänsteman har sitt hemvist inom en kommun och uppbär inkomst från en annan. Den kommun, inom hvilken han bor, får ju draga försorg om hans barns skolvård, hans fattig- och sjukvård samt polisuppsigt, för honom och hans tjenare, om sådan skulle behövas; men den andra kommunen, som icke haft eller kan få vidkännas några sådana utgifter för inkomsttagarens räkning, skulle det oaktadt ega rätt att dela bevillningen med den förra kommunen. Kan man i detta senare fall anföra samma kraftiga skäl för fördelningen som i det förra? Jag betvivlar det.

En ärad reservant, som motionären åberopat, har särskildt betonat de så kallade prebende-pastoraten och den olyckliga ställning hvaruti dessa församlingar äro försatta, ity att de icke hafva någon fördel af att hafva pastor, men dock måste med dryga uppoffringar bidraga till hans aflönande. Ja, det kan jag medgifva; men hjälps denna sak derigenom, att man tager en del af bevillningen från den kommun, inom hvilken pastor bor? Är det en olägenhet, och jag säger ännu en gång att jag medger det, så sök rättelse derutinnan; men icke vinnes den på nyss antydda sätt.

Här har talats om att "gå vidare", och jag vill endast i någon mån söka visa hvad detta vill säga? Nästa steget blir naturligtvis att, om t. ex. en person bor i Stockholm och uppbär inkomst från en landtkommun, vare sig af kommunen eller enskild person derinom, man genast kommer att begära, att han inom den senare kommunen skall påföras bevillning för den inkomst, han derifrån uppbär. Jag skall vända om frågan. Från Stockholms kommun utgå en mängd pensioner till kommunens för detta tjänstemän, af hvilka en stor del är boende på olika håll i landsorten. Stockholms kommun lärer väl, i händelse lagstiftningen kommer att fortgå i den nu föreslagna riktningen, icke uraktlåta att återbördas bevillningen för den inkomst, som på detta vis utgår af kommunens medel. Inom Stockholms kommun finnes — jag fortsätter med detta exempel — en mängd inom kommunen bildade välgörenhetsanstalter med kapital uppgående till millioner. Vi skola nu, konsekvent fortgående på samma väg, söka få reda på, hvar de personer, som från dessa anstalter uppbära pensioner, vistas, för att få inom Stockholms kommun taxera pensionsbeloppen. Hvilket kif emellan kommunerna, hvilket trassel, hvilka svårigheter i fråga om uppbörderna skulle icke uppstå, om ett så beskaffadt system beträddes, och, mine Herrar, beträddes det, nog "går man vidare"! Jag vet icke hvad som skulle hindra oss från att slutligen gå så långt, att vi till

*Om tillägg
till § 9
Bevillnings-
stadgan.
(Forts.)*

Om tillägg
till § 9
Bevillnings-
stadgan.
(Forts.)

och med uppsöka den kommun, der en räntetagare uppbär sina räntor, på det att kommunen äfven der skulle kunna göra anspråk på de efter bevillningen derför utgående utskylder. Och hvarest skall sedermera en person, hvars bevillning på detta sätt sönderplockas, slutligen blifva röstberättigad vid val till Riksdagens Andra Kammare? Måhända blir han det ingenstädes; måhända blir han helt och hållet beröfvad densamma. Jag påpekar detta egentligen för att visa, att frågan är af den beskaffenhet, att den behöfver en mycket grundligare pröfning, som jag tror mig veta också har åt densamma egnats i skatteregleringskomitén.

Motionären har nu föreslagit bifall till sin motion, och denna innehåller, att till den 9:de § i bevillningsstadgan skulle fogas det tillägg, att "ordinarie prestmans kontanta löneinkomst skall taxeras och påföras inom hvarje församling i förhållande till det belopp, han inom församlingen erhåller". Jag skall be att få hjälpa motionären med en rättelse i sjelfva klämman, om han nemligen fortfarande vill yrka bifall dertill, den nemligen, att der bör heta: "påföras bevillning", ty i förslaget står endast *påföras*, men icke hvad som skall påföras, en rättelse som nog af motionären sjelf göres och å hvilken jag endast velat fästa hans uppmärksamhet, emedan förslaget väl svårigen kan bifallas, sådant det nu är stileradt. Dessutom skulle detta förslag, om det bifölles, inverka på åtskilliga andra paragrafer i bevillningsstadgan; och vid sådant förhållande upprepar jag samma fråga, som den jag nyss gjorde: Är det skäl att i en i principen så vigtig sak, som denna, fatta ett beslut, som möjligen måste framtingas genom gemensam votering och hvilket sannolikt ej skulle hinna träda i kraft, förrän Riksdagen skall taga bevillningsförordningen i sin helhet under förnyad ompröfning?

Jag yrkar bifall till Utskottets hemställan.

Herr Danielson Den siste talaren har flere gånger upprepat, att jag yttrat, det vi, sedan Riksdagen bifallit detta förslag, skulle "*gå vidare*".

Jag begagnade dessa citerade ord icke såsom mina egna, utan upprepade dem ur 1879 års Bevillnings-Utskotts betänkande, i hvilket Utskottet sjelf säger sig vilja "*gå vidare*" på den stråten; och det beror således på Utskottet, om det vill "*gå vidare*". För min del vill jag stanna vid detta förslag, men vill Utskottet gå vidare, så må det göra det.

Jag är visserligen tacksam för den hjälp, samme talare erbjöd mig med redigeringen af mitt förslag; men jag skulle varit ännu mera tacksam, om hjälpen kommit förr.

Beträffande talarens ordande om, att konsekvensen fordrade att man skulle söka reda på, hvar en räntetagare uppbure sina räntor, så var det ett besynnerligt skäl, hvilket väl icke lärer väga mycket, då det väl icke kan vara samma förhållande med ränteinkomst som med lön; och hvad hans yttrande om polis, skolvård m. m. angår, så må jag säga, att det vore bedröfligt, om man skulle nödgas hålla presten i skola eller under polisuppsigt, en ståndpunkt, som jag trodde presten vuxit ifrån.

Jag skall emellertid följa talarens råd och har ej något emot att till-sätta det lilla ordet "bevillning", om talaren anser detta behöfligt. Jag har begagnat ordet *taxeras*; och deraf torde också tydligt följa, att det är bevillning, som skall påföras. Om jag emellertid med denna rättelse kan vinna talarens bifall till förslaget, så har jag icke något emot, att det lilla ordet "bevillning" införes efter ordet "påföras".

Jag vidhåller mitt yrkande med denna ändring.

*Om tillägg
till § 9
Bevillnings-
stadgan.
(Forts.)*

Herr Hedlund: Bevillnings-Utskottets ärade ordförande och en af samma Utskotts ledamöter hafva velat visa *dels* orättvisan af taxering efter den grund motionären föreslagit, *dels* ock denna taxerings överkställbarhet. Jag skall i det senare afseendet be att få göra den erinran, att samma påstående begagnades under många år såsom ett argument mot det beslut, hvilket Riksdagen fattat i fråga om upptagande till taxering af industriidkarnes inkomster på skilda orter. I trots af att man erkände rättvisan af att en industriidkare, som hade filialer af sin rörelse i olika trakter af landet, *borde* taxeras äfven på den ort, der filialen låg, på samma sätt som eger rum med inkomster vid olika jernvägsstationer och andra dylika inrättningar, trots att, säger jag, man erkände detta, ansåg man likväl saken utförbar till följd af den "sönderplockning af bevillningen", som dervid skulle ega rum. Detta sönderplockningsargument var då det vägende skälet, likasom man nu vill göra det gällande äfven i afseende på prestmännen. Men trots detta vardt förslaget af Riksdagen antaget; och jag har ej hört — åtminstone har det icke blifvit påvisadt inom Bevillnings-Utskottet — att detta Riksdagens beslut medfört några olägenheter eller svårigheter vare sig vid riksdagsmannaval eller vid andra förhållanden. Det är också gifvet, att det är mycket lättare för en kommun att upptaxera den inkomst, som den gifver sina prester, då denna inkomst numera utgår i penningar, än att upptaxera den inkomst, som en industriidkare har af en filial, eller en jernväg af en särskild jernvägstation. I senare fallet är svårigheten vida större. Jag tror således att det argumentet, som talar om svårighet i fråga om uppskattningen, icke är förtjent af synnerligt afseende.

Hvad deremot rättvisans grundsats vidkommer, så stå dervid mot hvarandra tvenne synpunkter. Den ena, som af ordföranden i Utskottet blifvit lifligt framhållen, söker påvisa, att det icke vore rätt, om den kommun, der en prest är bosatt och der han åtnjuter vissa fördelar i kommunalt hänseende, såsom af fattigvård och skolväsende, icke finge uppbära kommunalskatt af hela hans inkomst. Häremot ställer sig den andra synpunkten, som jag tagit mig friheten framhålla, nemligen orättvisan deraf, att den kommun, som lemnar lönebidrag till en utom kommunen bosatt tjänsteman, skall gå miste om detta lönebidrag såsom taxeringsmedel för sin kommunalskatt, och att deremot den andra kommunen, inom hvilken den ifrågavarande personen är boende, skall få göra sig till godo icke blott den lön, som den sjelf gifver, utan äfven den, som den andra kommunen gifver. Jag vågar påstå, att det första argumentet, som den ärade ordföranden i förening med Utskottets majoritet velat framhålla, ej väger så mycket,

Om tillägg
till § 9
Bevillnings-
stadgan.
(Forts.)

som det senare af mig anförda. Man bör väl erkänna, att en prest — och det är här ej fråga om andra — ej är i sådant läge, att han bör kunna anses hårdt tynga vare sig fattigvård eller skolväsende. Jag tror således att den kommun, inom hvilken den ordinarie kyrkoherden är boende, bör kunna vara tillräckligt tillgodosedd, om den får uppbära kommunalskatt för den lön, som den sjelf gifver. Deremot kan det ej vara likgiltigt, att en prest, som uppbär lönebidrag från annan kommun än der han är bosatt, ej får för denna lön deltaga i kostnaderna för den ifrågavarande kommunens fattigvård och skolväsende, hvilka åtminstone i någon mån genom hans skattebidrag skulle kunna tillgodoses. Jag må säga, att jag tycker det snarare skulle kännas besvärligt för t. ex. en biskop i en stad, hvilken uppbär många tusen kronor från en kommun, som bidrager till att upprätthålla hans lön, att ej kunna med den lön han från denna kommun erhåller i någon mån bidraga till kommunens allmänna behof, hvilka väl, åtminstone hvad fattigvården och skolväsendet vidkommer, mindre afse de mera bergade samhällsmedlemmarnes *omedelbara* förmån, än bidrag till de mindre bemedlade. För min del har jag sökt våga begge dessa omständigheter mot hvarandra, och i valet mellan dessa begge principer, ställer jag mig obetingadt på motionärens sida.

Bevillnings-Utskottets ärade ordförande nämnde vidare, att man icke borde taga denna sak alldeles på rak arm, utan att den borde göras till föremål för närmare utredning. Jag beklagar, att denna utredning ej skedde på den afdelning af Utskottet, der frågan just förelåg för detta ändamål och der man till och med tycktes hafva förbi-sett det nu återopade, af Riksdagen redan år 1868 fattade beslutet, ty derom nämndes under debatten inom Utskottet icke ett ord. Om jag likväl skulle med ordföranden instämma deri, att frågan bör närmare utredas, kan jag dock ej af denna anledning komma till samma resultat som han, utan skulle i så fall yrka återremiss till Utskottet i ock för denna grundligare utredning. Men då jag ej vill komma fram med två skiljaktiga propositioner, skall jag förena mig med motionären om yrkandet af bifall till hans förslag. Skulle emellertid motionären behjerta ordförandens i Bevillnings-Utskottet argument, nemligen det som rörde behofvet af en närmare utredning af frågan, och af sådan anledning vilja återremittera betänkan det till Utskottet, så vill jag äfven häri förena mig med honom.

Herr J. Johansson i Bergsäng: Jag skall be att, innan Kam-maren går att fatta beslut rörande Bevillnings-Utskottets föreliggande förslag, få erinra derom, att här gäller att vidtaga en ändring i be-villningsförordningen; och om man håller sig uteslutande till denna förordning såsom *bevillnings*-förordning, så måste det alltid för *staten* vara likgiltigt, hvar den skattskyldige taxeras eller hvar bevillningen kommer att uppbäras. Men jag vill också på samma gång betona, att just den omständigheten, att man i tid och otid alltid lägger tyngd-punkten på de kommunala skatteförhållandena, som äro af bevillning-*gen* beroende, gör, att man sällan kan taga tillbörlig hänsyn till de grunder, hvarpå bevillningsförordningen är byggd. Då emellertid alla

talare, som yttrat sig i ämnet, gjort detta med hänsyn endast till de kommunala skattebördor, som följa af bevillningen, är det naturligt, att äfven jag, för att kunna bemöta dem, måste komma in på detta kapitel.

Motionären förklarade visserligen i sitt andra anförande, att han endast ville hålla sig till frågan om prestmän och deras skattskyldighet på flera ställen, och att han för sin del icke ville gå vidare i fråga om att taxera jemväl andra personer på olika ställen. Ja, det är godt och väl, att *han* icke vill gå längre, men jag undrar, om han kan uttala en sådan försäkran för alla andra, som möjligen kunna vara lifvade för att, när man en gång slagit in på denna väg, vidare fortsätta på densamma. För min del anser jag, just med hänsyn till de gång efter annan vidtagna förändringarne i 9:de § bevillningsstadgan, med afseende å fabriks-, jernvägs- och kanalbolag, handlande m. fl., att dessa steg, som undan för undan tagits, också skola förandlea dertill att, om man ingår på en sådan förändring, som här är ifrågasatt, man icke skall stanna dervid. Och hvarthän en fortsättning på denna väg leder, är af Utskottets ärade ordförande redan påvisadt. Då jag för min del hyllar alldeles enahanda uppfattning som han, kan jag således icke vara med om att nu beträda en dylik väg. Innan jag lemnar frågan härom å sido, skall jag dock anhålla att få särskildt nämna, att det icke är nog med att vissa af statens eller kommunens löntagare ofta å skilda orter uppbära sina aflöningar, utan att, åtminstone inom flera industridistrikt i landet, disponenter, direktörer och en mängd löntagare och arbetare finnas, som bo inom en kommun, men uppbära inkomst inom en annan, och hvilka således, om den af motionären föreslagna grundsatsen fullföljdes, skulle hvar för sig taxeras på de ställen, der de uppbära sin inkomst. Hvarthän ett sådant trassel i fråga om beskattningen skulle leda, kan hvar och en föreställa sig, som vill närmare fundera på saken.

Utskottets ordförande påpekade också den stora skilnaden mellan att taxera fabriksbolag eller handlande på flera olika ställen och att genomföra samma grundsats med afseende å nu ifrågavarande personer. Visserligen har man å andra sidan framhållit, att prestmännen sjelfve i allmänhet icke behöfde ligga fattigvården eller skolvården till last, och detta kan nog vara fullkomligt sant, men jag ber få fästa uppmärksamheten på, att det tjenstefolk, som prestmannen använder i sitt hus, icke lära vara mera fredade än andra för olycksfall, och att äfven prestgårdarne gifvit många exempel på, att kommunerna för personer derifrån fått dragas med bördor i fråga om försörjning o. s. v.

Jag vill också be, att få erinra derom, att, för den händelse Kammaren och Riksdagen bifaller motionärens förslag, kommer detta att hafva till följd, att bevillningsförordningen i mer än en punkt icke kommer att hänga rätt tillsammans. Visserligen har man ifrågasatt en återremiss till Utskottet för vidtagande af nödiga rättelser, men med afseende härå ber jag att få erinra, att, då Första Kammaren redan godkänt Utskottets framställning, en återremiss icke skulle vara till något gagn. Ställningen är sålunda den, att man måste bifalla antingen Utskottets förslag eller hvad motionären tillstyrkt. Vid sådant förhållande torde jag få fästa mig något vid ordalydelsen

*Om tillägg
till § 9
Bevillnings-
stadgan.
(Forts.)*

Om tillägg
till § 9
Bevillnings-
stadgan.
(Forts.)

i motionärens förslag. Detsamma är af följande lydelse: "Ordinarie prestmans kontanta löneinkomst skall taxeras och påföras inom hvarje församling i förhållande till det belopp han inom församlingen erhåller."

Af detta förslag kan man icke på något sätt, såsom motionären gjort, draga den slutsats, att skatteafdrag för existensminimum kan tillkomma prestmannen på mera än ett ställe, ty detta skulle stå i öppen strid mot en föregående paragraf i bevillningsförordningen, som handlar om det skattefria inkomstbeloppet, för att icke tala om den paragraf, som bestämmer grunderna för inkomsternas beräkning.

När så är förhållandet, blir den praktiska följden af förslaget den, att, om exempelvis en prestman uppbär i aflöning 2,000 kronor af tre små socknar, hvaraf på hvarje socken kommer att belöpa omkring 700 kronor, skulle den socken, hvarest prestmannen bor, blifva mest lidande på denna fördelning af det skälet nemligen, att han der finge beräkna bevillningsafdrag, hvilket deremot icke blefve fallet i de två andra socknarne. Men icke nog härmed: han skulle härigenom äfven beröfvas politisk rösträtt och valbarhet, något som man väl icke äsyftat med denna förändring.

Som sagdt är, äfven om man uteslutande håller sig till prestmän, tror jag att saken i sig innebär så pass många svårigheter vid den praktiska tillämpningen, att man snart skulle komma att ångra sig, om man toge ett steg, sådant som det här föreslagna. För min del yrkar jag således bifall till Utskottets förslag.

Herr E. G. Boström: I Utskottet var jag bland dem, som ville bifalla Herr Danielsons förslag, hvilket äfven anges af min vid Utskottets betänkande fogade reservation; och jag får säga, att jag icke under diskussionen hört något, som rubbat min öfvertygelse i detta fall. Utskottets ärade ordförande yttrade i början af sitt anförande, att det nu endast vore fråga om prestmäns beskattning, men att man snart skulle gå vidare. Men mig veterligen är här endast fråga om beskattning för ordinarie prestmän. De svårigheter och äfventyrligheter, han sedermera i sitt anförande uppdrog, kan jag derföre icke anse annat än för hugskott och inbillningsfoster, som ingen människa påyrkat. I fortsättningen af sitt anförande kom han på detta vis till den slutföljd, att åtskilliga personer skulle komma i mistning af sin valrätt vid riksdagsmannaval. För min del förstår jag icke, huru man kan komma till ett sådant resultat, då man läser grundlagen, som i afseende å valrätt till Andra Kammaren föreskrifver, att en person eger valrätt inom den kommun, inom hvilken han är bosatt. Men denna rätt bestämmes af den totalinkomst personen har, hvarhelst eller på huru många ställen han än må uppbära denna inkomst. Har han blott så stor sammanlagd inkomst, att han är röstberättigad, så får han också rösta. Hvad den ärade talaren i detta afseende yttrade har således ingen betydelse.

Den talare, som sist hade ordet, Herr Johansson i Bergsäng, talade om, att det fans disponenter och läkare m. fl., hvilkas inkomster man ej skulle kunna på det för prestmän föreslagna sätt

taxera. Det må så vara; men det har alls ingenting med denna fråga att göra, då ingen förändring beträffande taxeringen af deras inkomster blifvit ifrågasatt. Till dess jag får höra några andra skäl yrkar jag derföre bifall till motionärens förslag.

*Om tillägg
till § 9
Bevillnings-
stadgan.
(Forts.)*

Herr Danielson: Jag ber blott att få säga några ord med anledning af hvad Herr Johan Johansson i Bergsång uti sitt sista anförande yttrat. Han nämnde, att å prestgårdar hvilade så många bördor, och att prestens arbetsfolk tillskyndade fattigvården inom den kommun, der presten vore boende, stora utgifter. Vi veta litet hvar, att de fleste arbetare presten använder är om han innehar jordbruk inom socknen. Om han såsom boställsinnehafvare eller eljest är jordbrukare, får församlingen, såsom i alla andra fall, på sin lott att draga försorg om dem, som blifvit oförmögna i hans tjänst. Till att sköta den kontanta lön, som han från annan församling upp- bär, behöfver han naturligtvis hvarken legofolk eller drängar.

Jag tror således, att hvad den ärade talaren i nämnda afseende anført icke utgör något skäl för afslag å min motion.

Herr C. Persson i Stallarhult: Jag yrkar bifall till motionen och afslag å Utskottets hemställan, medan jag för min del finner det vara förenadt med full rättvisa, att en prestman för sin löneinkomst taxeras och påföres utskylder inom hvarje församling eller kommun i förhållande till det lönebelopp, han inom församlingen erhåller.

Öfverläggningen var slutad. Enligt de gjorda yrkandena, gaf Herr Talmannen propositioner dels på bifall till Utskottets hemställan och dels på afslag derå och bifall i stället till det förslag motionären under öfverläggningen framställt; och förklarade Herr Talmannen sig anse röstöfvervigt förefinnas för den förra meningen. Votering blef begärd, i anledning hvaraf en så lydande omröstningsproposition uppsattes, justerades och anslogs:

Den, som bifaller hvad Bevillnings-Utskottet hemställt i 2:dra punkten af Betänkandet N:o 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaran, med afslag å Utskottets ifrågavarande hemställan, antagit det tillägg till 9 § i gällande Bevillningsstadga, som af Herr Danielson under öfverläggningen i ämnet föreslagits.

Omröstningen, i vanlig ordning företagen, visade 95 ja mot 75 nej; hvadan Utskottets hemställan bifallits.

Punkten 3.

Lades till handlingarne.

§ 5.

Skedde föredragning af Stats-Utskottets Utlåtande N:o 17, angående föreslagna statsbidrag till vägars anläggning och förbättring, hamn- och brobyggnader samt vattenkommunikationer, äfvensom sjösänkningar och andra vattenaftappningsföretag.

Punkterna 1—3.

Biföllos.

Punkten 4.

Om anslag till myrutedikningar och vattenaftappningar.

Utskottet hade i denna punkt yttrat sig *dels* öfver Kongl. Maj:ts förslag derom, att *till understödjande, medelst anslag utan återbetalningsskyldighet, af sådana myrutedikningar och vattenaftappningar, som företrädesvis afse att minska frostländigheten* — för hvilket ändamål från och med 1873 års riksdag årligen anvisats ett belopp af 80,000 kronor — måtte för år 1883 beviljas ett anslag af 150,000 kronor, *dels* ock öfver ledamoten af Första Kammaren Grefve *K. Posses* motion, N:o 2, deruti föreslagits, att ifrågavarande anslag måtte höjas till 250,000 kronor; och hade Utskottet hemställt,

att, med afslag å Grefve Posses berörda motion, Kongl. Maj:ts förevarande förslag måtte på det sätt bifallas, "att Riksdagen, till understödjande af sådana myrutedikningar och vattenaftappningar, som företrädesvis afse att minska frostländigheten, för år 1883 anvisar ett belopp af 150,000 kronor, deraf 80,000 kronor må såsom anslag utan återbetalningsskyldighet utgå, och återstående 70,000 kronor beviljas såsom lån mot enahanda vilkor och bestämmelser, som för åtnjutande af låneunderstöd till beredande af odlingsföretag äro föreskrifna."

I anledning af denna hemställan anförde

Herr Jöns Persson: Jag vill visserligen icke göra något yrkande beträffande den nu föredragna punkten; jag har endast velat nämna, att jag för min del är motionären synnerligt tacksam för den framlagda sakrika motionen, hvaraf många viktiga upplysningar kunna inhemtas. Jag hoppas också att Stats-Utskottet framdeles, då det kommer i bättre belägenhet, än nu varit fallet, skall mera behjerta motionens syfte, och att statsmakterna då skola finnas mera hugade att bevilja större anslag till understödjande af myrutedikningar och vattenaftappningar, ty sådant är väl behöfligt för minskande af frostländigheten i många orter af vårt land.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan biföllos.

Punkten 5.

Till *befrämjande, medelst lån, af utdikningar och aftappningar af sankta trakter och sjöar till beredande af odlingsföretag* hade Kongl. Maj:t för år 1883 äskat enahanda belopp, som af senare årens Riksdagar beviljats, eller 100,000 kronor.

Om låneunderstöd till beredande af odlingsföretag.

Rörande detta anslag voro inom Riksdagen Kamrar två särskilda motioner väckta, uti hvilka föreslagits:

af Grefve *K. Posse* (motion N:o 1 inom Första Kammaren), att anslaget måtte förhöjas till 400,000 kronor, ehuru för år 1883 till ändamålet skulle uppföras endast 200,000 kronor, samt att vissa nya föreskrifter för ifrågavarande låns meddelande måtte varda tillagda eller satta i stället för de förut gällande; och

af Herr *Jöns Persson* (motion N:o 33 inom Andra Kammaren), att Riksdagen måtte höja det af Kongl. Maj:t begärda utlåningsbeloppet för torrläggning af vattensjuk odlingsbar mark och uttappning af sjöar från 100,000 kronor till 400,000 kronor för år 1883, samt att utlåningsvilkoren måtte sålunda förbättras, att halfva dikningskostnaden kunde som lån erhållas, och räntan nedsättas en procent under hvad hittills varit bestämdt.

Utskottet, som ansett skäl ej förefinnas till ändring i de såsom vilkor för ifrågavarande lånebidrags åtnjutande nu gällande bestämmelser, hade, i anledning af berörda framställningar, på anförda skäl tillstyrkt,

att Kongl. Maj:ts ofvan nämnda förslag samt Herrar Grefve Posse och Jöns Perssons ifrågavarande motioner måtte på det sätt bifallas, att Riksdagen till befrämjande, medelst lån, af utdikningar och aftappningar af sankta trakter och sjöar till beredande af odlingsföretag för år 1883 anvisade 150,000 kronor.

Ordet begärdes af

Herr *Jöns Persson*, som yttrade: Stats-Utskottet har visserligen tillstyrkt en förhöjning af låneanslaget med 50,000 kronor, men jag förmodade att Stats-Utskottet äfven kunnat föreslå Riksdagen att bifalla den andra delen af min motion, att räntefoten nedsattes till $3\frac{1}{2}$ procent. Derigenom kunde folket uppmuntras till att i vidsträcktare mån uppodla vattensjuk mark, som i så betydlig mängd finnes inom den ort jag representerar, som, sådan den nu är, gifver ringa eller alldeles ingen afkastning, men, om den blefve grundligt odlad, kunde gifva härliga skördar. Staten skulle också deraf komma att draga en indirekt vinst, då ju de odlade hemmanen framdeles komma att erhålla ett vida högre taxeringsvärde. Således skulle staten, efter mitt förmenande, i själfva verket icke drabbas af någon förlust derigenom att räntefoten nedsattes, utan tvärtom.

Jag har endast velat angifva denna min uppfattning af frågan

*Om låne-
understöd till
beredande af* och skall för öfrigt nu icke göra något yrkande, så framt jag icke
*odlings-
företag.* finner, att min åsigt vinner något understöd.
(Forts.)

Herr C. I. Bengtsson: Äfven jag hade i uppdrag att väcka motion i samma syfte, som Herr Jöns Perssons förslag afser. Jag har dock icke gjort det, då jag visste att detta förslag redan inkommit till Riksdagen; och då jag nu ser att motionen icke inom Stats-Utskottet vunnit den framgång, som densamma utan tvifvel förtjent, lär det icke vara lönt att här framställa något annat yrkande än om bifall till Utskottets förslag.

Jag har dock velat tillkännagifva, att behovet af dylika låneunderstöd är ganska känbart på den ort, vi representera; och vi hoppas därför att framdeles komma i åtnjutande af bättre fördelar i detta hänseende, än hvad hittills varit fallet.

Herr C. A. Larsson: Orsaken, hvarför Stats-Utskottet icke kunnat tillstyrka motionärens förslag om beviljande af ännu högre anslag för ifrågavarande ändamål, var den att det icke fans några ansökningar om dylikt låneunderstöd ineliggande hos Kongl. Maj:t.

Motionären var för öfrigt själf inkallad i den Stats-Utskottets utgiftsafdelning, som först behandlade hans motion, och han tycktes der vara ganska nöjd med hvad man ämnade föreslå.

Herr Abr. Rundbäck: Såsom representant från det län, der motionären bor, anhåller äfven jag få konstatera, att här föreligger ett behov, som bort behjertas. Jag vill dock icke klandra Utskottet därför att sådant nu icke skett i vidsträcktare mån, än vi här finna vara fallet, men jag hoppas att man, då frågan en gång återkommer, skall hafva bättre tillgångar och måhända äfven bättre vilja att göra något för saken.

Motionären i Första Kammaren har upplyst, att endast inom Kronobergs län finnas omkring 130,000 tunnland odlingsbara mossar och myrar, samt att endast hafreakkastningen af denna jord skulle inbringa mer än 10,000,000 kronor årligen. Jag kan äfven — då jag såsom folkskoleinspektör färdats på nästan hvarenda byväg inom länet — vitsorda, att der göres för länets utveckling i detta hänseende ganska mycket i förhållande till de små krafter och kapital, som finnas till förfogande; men ofantligt mycket mera återstår att göra. Så är särskildt förhållandet med Sunnerbo härad, hvilket har tvenne representanter här i Kammaren. Jag är förvissad, att om man der kunde tillgodogöra sig de odlingstillfällen, som erbjudas, skulle en dubbelt så stor folkmängd som nu inom ganska kort tid der finna sin rikliga bergning. Ungefär detsamma gäller om åtskilliga andra delar af Kronobergs län äfvensom om många trakter af Jönköpings län; och detta nu så fattigt ansedda Småland skulle sålunda kunna blifva ganska rikt, om dess resurser kunde tillgodogöras. Men enda vilkoret härför är förlagskapital; och då de smärre jordegarna nu icke kunna anskaffa detta, är det synnerligen angeläget att staten uppträder såsom förlagsgifvare. Då det emellertid är fråga om ett så pass vinstgifvande

företag som detta, vill jag icke såsom Herr Jöns Persson, att staten skall lemna allt för billiga vilkor. Det är nog, om staten med sin kredit träder emellan och skaffar billigare lånevilkor, än de små jordegarne sjelfva skulle kunna åstadkomma. Derigenom tror jag för min del att ändamålet kunde lättare vinnas, än genom skänkens gifvande.

Jag erinrar mig Tegnérs ord, att vi böra söka att "inom Sveriges gränser eröfra Finland åter". Vi hafva också under de senaste 30 å 40 åren sökt göra en sanning af dessa ord. Så hafva vi befrämjat våra kulturanstalter och derigenom ökat våra andliga tillgångar och stärkt våra andliga krafter; vi hafva äfven förbättrat och utvecklat vårt kommunikationsväsende och derigenom gifvit en kraftig stöt framåt åt våra näringar; men här, der det gäller att uppmuntra sjelfva jordens uppodling för tillvaratagande af dess obegagnade resurser, der hafva vi ingalunda gjort hvad vi kunnat och bort göra, och derföre rekommenderar jag på det varmaste denna fråga till framtida behjertande.

Om låneunderstöd till beredande af odlingsföretag.
(Forts.)

Herr Jöns Persson: En ärad ledamot af Stats-Utskottet åberopade såsom ett skäl för Stats-Utskottet att icke bifalla min motion, att icke några ansökningar om låneunderstöd under året till regeringen inkommit. Nej, det är sant, några dylika ansökningar hafva icke skett. Men orsaken dertill är den, att de mindre jordbrukarne ansett de förberedande kostnaderna allt för dryga och hafva dragit sig för att ingå med ansökningar om låneunderstöd, emedan de icke vilja eller kunna betala så hög ränta som $4\frac{1}{2}$ procent. Derför har jag ock i min motion föreslagit, att räntan skulle nedsättas en procent billigare, och jag tror att en sådan åtgärd bäst af allt skulle bidra dertill, att dessa ouppodlade marker blefve jordbruket tillgodogjorda. Deremot vill jag icke medgifva, att, såsom den siste talaren anmärkte, staten genom denna räntenedsättning skulle *bortskänka* sina medel, ty, ehuru väl den föreslagna räntan är låg, skulle staten ändock framdeles göra en indirekt vinst genom att på så sätt understödja och uppdriiva jordbruksnäringen; ty vi måste väl ändock medgifva, att *jordbruket är vår modernäring*.

Herr Ola Andersson i Burlöf: Huruvida en sådan utsträckning af denna lånerätt, som här blifvit ifrågasatt, skulle kunna komma en så kraftig verkan åstad, att folkmängden i Kronobergs län fördubblades, derom vill jag icke yttra mig; det kan jag hvarken medgifva eller bestrida. Men i alla fall tror jag det vara skäl att gå varsamt till väga i frågor af denna natur. Granska vi uti statistiken öfver allmänna arbeten de berättelser, som afgifvits af dem, som haft att tillse huru dessa arbeten utföras, skola vi finna, att desamma icke på alla ställen verkstälts så alldeles väl. Dertill kommer en annan omständighet, som jag ber att få påpeka. Då nemligen motionären till och med åsyftar, att lånerätten bör utsträckas så långt, att penningar kunna på dessa billigare vilkor erhållas till låns i och för odling af sjelfva hemmanen, i stället för, såsom förut alltid skett, blott i och för större utdikningsföretag, som kunna *möjliggöra* hemmanens odling, så innebär detta i sjelfva verket en betänkelig utsträck-

Om låne-
understöd till
beredande af
odlings-
företag.
(Forts.)

ning af en tyst förmånsrätt. Dessa lån inskrifvas nemligen i jordeboken och utgå med förmånsrätt framför alla andra fordringar. Det skulle emellertid kunna inträffa, att en eller annan, som bekommit ett betydligare lån för sådant ändamål, använde detsamma till utförande af ett arbete, som icke motsvarade lånebeloppet, och derigenom komme att förnärma annan, enskild persons rätt. Motionärens nu förevarande förslag innefattar två delar, nemligen *dels* förslag till förbättring i lånevilkoren och *dels* förslag om förhöjning i anslagets belopp. Hvad den första delen af förslaget beträffar, synes mig motionen i denna del antyda en missuppfattning hos motionären af de verkliga sakförhållandena och obekantskap med lånevilkoren. Den ärade motionären, som i Stats-Utskottet tillfrågades, tycktes också vara nöjd med lånevilkoren, sådana de nu äro bestämda. Hvad derefter anslagsbeloppet angår, så synes mig till försvar för Stats-Utskottets förslag icke behöfva anföras någon annan omständighet, än den redan förut påpekade, att några ansökningar om dylikt understöd för närvarande icke inneligga.

Jag anhåller om bifall till Statsutskottets förslag.

Herr Hedlund: Utom att nu vilja påyrka någon förhöjning af det anslag, som här är i fråga, vill jag dock uttala den önskan, att den tid icke må vara alltför aflägsen, då svenska staten må kunna med rätt betydligt anslag och låneunderstöd främja de stora syften, som afses i de båda senast föredragna punkterna af Stats-Utskottets föreliggande betänkande. Jag har nemligen föreställt mig, att vi allt mer och mer nalkades gränsen för utvecklingen af vårt kommunikationsväsen hvad staten vidkommer, och att tiden derefter vore inne, då staten kunde börja kraftigt understödja dylika för vårt lands odling gagneliga företag, som här äro i fråga. Här föreligger den kända vackert uttryckta uppgiften: att »inom Sveriges gränser eröfra Finland åter». Vårt land eger ofantliga tillgångar i bruten bygd och mark, som kunna förvandlas till fruktbarande tegar, och den uppmuntran, staten för sådant ändamål lemna, vare sig genom skickligt utförda planer, eller pennigeunderstöd, skall för visso återgäldas icke blott indirekt i ökad välstånd, utan ock direkt i växande statsinkomster. Jag har med synnerlig glädje läst den framställning i detta hänseende, som blifvit gjord i Grefve K. Posses motion. Likväl ber jag att få uttala en betänklighet. Det heter nemligen i denna punkt, att anslaget skall afse icke blott utdikning och torrläggning af sanktrakter — så långt är jag fullständigt med om saken, såväl ur synpunkten af landets uppodling som med hänsyn till klimatet — utan äfven, heter det vidare, uttappning af sjöar. Det är detta senare tillägg, som framkallat min betänklighet, och jag får säga att innan man vidare ingår i så stora företag af denna beskaffenhet, som man redan börjat och utfört, man bör gå till väga med försigtighet. Vårt land har en anmärkningsvärd rikedom på klara och vackra insjöar, hvilka icke blott bidraga till naturskönheten, utan otvifvelaktigt äfven verka välgörande för klimatet och sundheten. Börjar man nu aftappa den ena efter den andra af dessa vackra sjöar, så tror jag att det stundom

kan verka mera till skada än till gagn. Man har redan gått ett långt steg genom sänkning af Hjelmaren och Qvismaren, ett företag som jag tror hufvudsakligen afser att vinna odlingsbar jord. Genom strändernas torrläggning vinnas nemligen betydliga jordarealer. Men skall man nu äfven börja sänka Mälaren och uttappa en mängd af våra andra vackra insjöar, så kunna stora olägenheter uppstå. Man borde åtminstone samtidigt tänka på att bilda vattensamlingar i sådana trakter, der detta tarivas och låter sig verkställa. Alldeles i förbigående vill jag här nämna, det i Tyskland sakrika skrifter, grundade på gjorda undersökningar, utkommit i detta syfte. Man har der för klimatets förbättrande framhållit och äfven använt de tvänne faktorerna: skogsodling och bildande af sjöar eller vattensamlingar på de trakter, der sådana saknas. Ju mera man på ett håll utvidgar odlingen och utdikar vatten, desto mera nödvändiggöras dessa åtgärder på andra håll.

Jag skall emellertid ej nu göra någon vidlyftigare framställning i ämnet, utan har blott velat fästa Kammarens uppmärksamhet på, att dessa anslag till uttappning af sjöar böra föregås af sorgfälliga undersökningar om hvad verkan dessa uttappningar kunna medföra äfven i klimatiskt afseende.

Herr Hæggström: Hade jag vetat i hvilken riktning den siste ärade talaren ämnade uttala sig, skulle jag kunnat låta bli att begära ordet, ty det var just samma uttryck om *uttappning af sjöar*, som föreföll äfven mig beaktansvärdt. Jag tror, såsom han, att det är en ganska betänkelig sak att bevilja lån för uttappning af våra insjöar, icke så mycket derföre att landet derigenom blifver fulare, utan emedan jag tror att dessa många insjöar i vårt land icke äro till för ro' skull utan reglera nederbörden. Man talar så mycket om skogsafverkningens menliga inverkan på klimatet derigenom att, i samma mån skogarne uthuggas, nederbörden blir ojemnare än förut. Men gå vi samtidigt på och tömma ut våra insjöar också, så kan det hända att nederbörden blir ändå ojemnare. Det har inträffat, att, sedan statslån för uttappning af någon sjö beviljats och arbetet blifvit fullbordadt, man i stället för en vacker insjö fått en sur mad med källsprång i botten. Trakten har härigenom blifvit frostländig, och man har sedan vändt sig till Riksdagen för erhållande af anslag till utdikning af samma mark.

Jag har blott velat yttra detta, då jag anser att Riksdagen hitills med något för lätt hand beviljat anslag till uttappning af sjöar, och yrkar för öfrigt bifall till den nu föredragna punkten af utskotts-betänkandet.

Öfverläggningen var härmed slutad. Kammaren biföll Utskottets hemställan.

Uti *punkten 6* hade Utskottet hemställt, att af Kongl. Maj:t gjord framställning om anvisande för år 1883 af återstående beloppet, 200,000 kronor, utaf det vid 1877 års riksdag

*Om låne-
understöd till
beredande af
odlings-
företag.
(Forts.)*

*Angående
lånet till
sänkning af
sjöarne Hjel-
maren och
Qvismaren.*

Angående
lånet till
sänkning af
sjöarne Hjel-
maren och
Qvismaren.
(Forts.).

till sänkning af sjöarne Hjelmaren och Qvismaren beviljade lån å 2,000,000 kronor, måtte af Riksdagen bifallas.

Sedan föredragning skett af denna hemställan, yttrade

Herr Lindmark: Jag har ingenting att anföra mot den föredragna punkten; men som det för ögonblicket tyckes vara stämningen i Kammaren att framställa önsknings- och förhoppningar, adresserade till Kongl. Maj:t, så skall jag be att få fästa uppmärksamheten på en i Kongl. Maj:ts proposition i sammanhang med dessa ärenden förekommande fråga. Det är nemligen den i Väg- och vattenbyggnadsstyrelsens generalförslag upptagna ansökningen om statsbidrag till upprensning af segelrännan i Kalmar sund. Jag tror ej att ett sådant förslag förr varit synligt i Kongl. Maj:ts proposition, men jag vet att frågan under en diskussion här i Kammaren omnämts af förre chefen för Sjöförvarsdepartementet. För min del skulle jag vara särdeles tacksam om denna sak toges i allvarligt öfvervägande, icke blott för handels- och sjöfartens skull, utan äfven med hänsyn till militära skäl. För närvarande är, som bekant, Kalmar sund temligen grundt, och lotsarne hafva endast skyldighet att genom detsamma lotsa fartyg af 15 fots djupgående. Visserligen är segelrännan för närvarande utprickad till 18 fots djup, men den är så krokig, att fartyg af 200 fots längd och derutöfver tillrådas att icke gå den vägen i händelse af storm och strömsättning. Kalmar sund har för oss stor betydelse äfven i militäriskt hänseende, och Kammaren får derföre ursäkta om jag anser saken så vigtig, att jag för diskussionen öfver från landbacken ut på sjön. Kalmar sund är den vigtigaste förbindelseleden emellan norra och södra Östersjön både för sjöfarten och sjöförsvaret. Jag helsar derför med glädje det tillkännagifvandet i Kongl. Maj:ts proposition, att förslaget om Kalmar sunds upprensande synes väl värdt att behjertas, och slutar med en förklaring, att enda afsigten med detta mitt uttalande varit min önskan att fästa Kammarens uppmärksamhet på att ett sådant uttalande förekommer i den Kongl. propositionen, samt att detta torde få anses såsom ett förebud dertill, att Riksdagen framdeles har att förvänta förslag från Kongl. Maj:t om upprensning till 20 fot af nämnda farvatten.

Herr Gumælius: Då jag ej har för afsigt att medverka till någon slags adressdebatt, har jag begärt ordet endast för att anhålla om bifall till den föredragna punkten.

Efter det öfverläggningen förklarats slutad, biföll Kammaren Utskottets hemställan.

Punkten 7.

Blef jemväl bifallen.

§ 6.

Föredrogs och lades till handlingarne Stats-Utskottets Memorial N:o 18, i anledning af Statskontorets underdåniga berättelse angående undsättningsfonden.

§ 7.

Föredrogs Banko-Utskottets Memorial N:o 2, angående verkställd granskning af Riksbankens tillstånd och förvaltning.

*Angående
décharge för
fullmäktige i
Riksbanken.*

Utskottet hade i detta Memorial anført, bland annat, följande: "Vid läsning af fullmäktiges protokoll har Utskottet fäst sin uppmärksamhet vid en så väl i senaste revisionsberättelse angående Riksbanken under § 14 som ock i fullmäktiges berättelse till Utskottet under § 3 i korthet omförmäld lånetransaktion, bestående deruti, att Riksbanken, enligt upprättadt kontrakt mot in-teckningssäkerhet i stadsfastighet förmedlat ett på tretio års amortering stäldt obligationslån till en industriel inrättning och dervid åtagit sig att verkställa inlösen af kuponger och utlottade obligationer, derest medel dertill å vissa tider före förfallodagarne hvarje år under amorteringstiden af låntagaren till Riksbanken inbetalades.

De skäl, som, så vidt af fullmäktiges protokoll kan inhemtas, i fråga om förmedlingen af berörda obligationslån gjort sig gällande, synas vara att söka dels i den goda säkerhet, fullmäktige funnit de utfästa in-teckningarne uti fastighet i Stockholm erbjuda, och dels i den vid tiden för låneförmedlingen rikliga penningetillgången. Utskottet, som uti den insigt och omtanka, hvarmed fullmäktige skött Riksbankens angelägenheter, finner en borgen därför, att all den varsamhet, dylika transaktioner naturligen betinga, af fullmäktige äfven i detta fall iakttagits, och som i afseende särskildt å förenämnda lån funnit, att obligationerna hastigt såldes, med vinst för låneförmedlaren, har dock i betraktande af Riksbankens egenskap af statsanstalt och dermed förenade grannlaga uppgifter ansett sig böra för Riksdagen uttrycka sin tvekan, huruvida förmedling af obligationslån till *industriella* inrättningar i allmänhet må kunna anses vara med Riksbankens ändamål fullt öfverensstämmande."

Och hade Utskottet slutligen hemställt, att ansvarsfrihet måtte beviljas fullmäktige i Riksbanken för förvaltningen af denna inrättnings såväl hufvud- som afdelningskontor under år 1880, äfvensom för de beslut och åtgärder, hvilka funnes omförmälda i fullmäktiges protokoll från den 15 Januari 1881 till samma dag innevarande år.

Sedan nämnda hemställan blifvit uppläst, anförde

Herr Ola Månsson: Vid läsningen af bankofullmäktiges protokoll har Banko-Utskottet fäst sin uppmärksamhet vid ett under sistlidna

*Angående
décharge för
fullmäktige i
Riksbanken.
(Forts.)*

år af fullmäktige bemedladt obligationslån, och ehuru Utskottet sjelf uttalar den stora försigtighet de funnit af fullmäktige här vara iakttagen, har likväl Utskottets flertal funnit för godt framställa en "tvekan", huruvida denna lånetransaktion kunde anses riktig och med Riksbankens ändamål öfverensstämmande.

Då jag för min del icke tillhört den majoritet inom Utskottet, som beslutit inryckandet af denna punkt, har jag ansett mig böra bringa frågan under diskussion i Kammaren. Jag anser att bankofullmäktige i detta fall handlat fullkomligt riktigt, ty icke allenast har genom det obligationslån, som afses, vunnits en inkomst för Riksbanken af 28,000 kronor utom ränta, utan lånet har varit så stäldt, att Riksbanken med afseende å detsamma icke på ringaste sätt iklädt sig något framtida ansvar. Obligationsinnehafvarne få sina kuponger inlösta hos Riksbanken, men blott under den förutsättning att det bolag, för hvars räkning lånet förmedlats, stält medel till kupongernas inlösen; annars icke. Häruti finnes väl ingenting att klandra; och jag anhåller därför, Herr Talman, att Kammaren, under bifall till Utskottets betänkande i öfrigt, måtte ogilla den del af Utskottets motivering, som lyder sålunda: "Utskottet — — — har dock i betraktande af Riksbankens egenskap af statsanstalt och dermed förenade granlaga uppgifter ansett sig böra för Riksdagen uttrycka sin tvekan, huruvida förmedling af obligationslån till industriella inrättningar i allmänhet må kunna anses vara med Riksbankens ändamål fullt öfverensstämmande." — I öfrigt yrkar jag bifall till Utskottets hemställan.

Herr Fredenberg: Då Utskottet i sitt nu föreliggande betänkande uttalat en viss tvekan om lämpligheten af en lånetransaktion, som Riksbanken under sistförflutna år inledt med ett industriellt bolag, så anhåller jag, som icke delar denna tvekan, att få anföra några skäl för denna min emot Utskottets stridande mening, helst som det nästan tydligt synes, att Utskottet med sin lätt utkastade anmärkning velat framkalla en diskussion om den större eller mindre behörigheten af dylika låneaffärer.

Att herrar bankofullmäktige, som enligt nu gällande reglemente ega rättighet att inköpa enskildes och bolags obligationer, icke öfverskridit sin lagliga befogenhet, erkänner äfven Utskottet. Frågan gäller alltså här, om den ifrågavarande låneoperationen står i full öfverensstämmelse med Riksbankens granlaga uppgifter såsom en statsanstalt. För min del har jag svårt att fatta att en statsbanks uppgifter skola vara af så grannlaga natur, att den skall ställa sig främmande för industriens och näringarnes behof af rörelsekapital. Sådant ligger såväl i Riksbankens som i andra bankanstalters egna intressen, och jag anser därför att bankofullmäktige handlat fullkomligt riktigt, då de, efter pröfning och godkännande af lånesäkerheten, förmedlade ifrågavarande lån. Det måste väl, efter mitt förmenande, vara en både hedrande och befogad uppgift för landets starkaste penninganstalt att så mycket som möjligt understödja och bispringa industri och näringar, då derigenom befrämjas nyttig och gagnande verksamhet i

landet. Jag anser att en statsbank på sådant sätt i dubbelt hänseende uppfyller sitt ändamål, *direkt* genom att bereda sig inkomst och *indirekt* genom att befordra näringarnes utveckling och blomstring.

Banko-Utskottet upplyser jemväl derom, att fullt betryggande real-säkerhet blifvit stäld för ifrågavarande lån, och, då så är förhållandet, kan jag icke finna annat, än att den lemnade hjälpen varit fullt motiverad så väl af den goda säkerheten som af det nyttiga ändamålet. Att genom minutiösa föreskrifter binda händerna på bankofullmäktige anser jag vara skadligt för bankens verksamhet, emedan det ju icke är sagdt, att dessa föreskrifter alltid passa i stycke med de vexlande förhållandena inom penningemarknaden, utan bör väl Riksdagen, sedan den en gång utstakat riktningen för bankens rörelse, utan synnerlig oro kunna lita på sina förtroendemän, att de med nit, varsamhet och omtanke fullgöra sitt ansvarsfulla åliggande. Fullmäktiges mandat omfattar ju för öfrigt blott ett år, och man behöver väl icke frukta, att under denna korta tid några missgrepp skola ega rum, allra helst som fullmäktige stå under den tredubbla kontrollen af Riksdag, Banko-utskott och revisorer.

Som jag för min del icke kan finna annat, än att bankofullmäktige i nu omhandlade låneaffär alldeles rätt förfarit, och dertill kommer, att de genom sitt handhavande af bankens affärer bidragit till ett, som jag tror vi alla måste erkänna, gynsamt resultat af sistlidna års rörelse, så yrkar jag, att Kammaren måtte bevilja fullmäktige full ansvarsfrihet.

Herr Emil Key: Hade jag vetat förut, i hvilken riktning den näst föregående talare ämnat yttra sig, skulle jag hafva tvekat att begära ordet, emedan jag instämmer med honom. Då jag nu emellertid fått ordet, ber jag få lägga några ord till hvad han yttrat.

De bland oss, som bevästat riksdagarne under den första treårsperioden af vårt nya statskick, eller åren 1867—1869, erinra sig nogsam, huruledes under dessa år det var vanligt att såväl i denna Kammare som inom Medkammaren få höra yttranden, som gingo ut derpå, att Riksbanken egentligen vore ett embetsverk och sköttes såsom ett sådant, men icke såsom bankinrättning på ett bankmässigt sätt; att Riksbanken således i viss mån vore öfverflödigt och icke borde förstärkas eller utvidgas, samt att man i fråga om bankrörelse borde säkrast räkna på privatbankerna. Så var talet under nämnda treårsperiod. Denna Andra Kammare-majoritet sträfvade emellertid alldeles tvärtom till att i stället utvidga Riksbanken och göra den bankmessig. Nu, när Riksbanken handlar så som man på den tiden klandrade att den icke gjorde, nu vill man i viss mån pricka banken derför. Det skulle möjligen kunna vara skäl att instämma i Utskottets uttalade tvekan, huruvida förmedling af obligationslån till industriella inrättningar må kunna anses fullt öfverensstämma med Riksbankens ändamål, af det skäl att en industriel anläggning är en konjunktursak och underkastad vexlingar. En industri, som i dag bär sig förträffligt och gifver stora inkomster, kan i morgon gifva ingenting alls. Men härvid förekommer den omständigheten, att Riksbanken icke för-

*Angående
décharge för
fullmäktige i
Riksbanken.
(Forts.)*

Angående
décharge för
fullmäktige i
Riksbanken.
(Forts.)

medlat obligationslånet till den ifrågavarande industriella inrättningen för denna inrättnings egen skull, utan banken har lemnat lånet, såsom Utskottet sjelf erkänner, mot *fullgod* in-teckningssäkerhet uti stadsfastighet i Stockholm. Hvad kan man då mera begära? Har icke Riksbanken i detta fall skött sig försigtigt och riktigt.

Då Första Kammaren beredt oss den angenäma öfverraskning att ogilla Utskottets motivering, så tager jag mig friheten hemställa, huruvida icke Andra Kammaren i detta fall bör följa Medkammarens exempel och således instämma i Herr Ola Månssons yrkande.

Herr Gustaf Jonsson: Vid behandlingen inom Utskottet af den fråga, hvarom diskussionen nu rör sig, har jag framställt ett särskildt förslag. Detta vann dock icke understöd af flertalet inom Utskottet, utan jag måste nöja mig med att stanna med mitt förslag i minoriteten. Mitt förslag gick derpå ut att endast i Utskottets protokoll omnämna den ifrågavarande låneförmedlingen, men derom icke yttra något i Utskottets betänkande. Pluraliteten i Utskottet ville dock nödvändigt framlägga frågan inför Riksdagen, så att Riksdagen blefve satt i tillfälle att bedöma bankofullmäktiges åtgärder, emedan dessa ansågos kunna under vissa förhållanden leda till vådliga följder.

Ehuru jag således måste finna mig vid att stanna i minoriteten, reserverade jag mig likväl icke mot Utskottets motivering, emedan de Utskottsledamöter, som delade min åsigt, ansågo att vi borde låta bero vid Utskottets Utlåtande. Jag har endast velat tillkännagifva detta.

För min del har jag således ingenting emot, att Utskottets ifrågavarande motivering strykes eller ogillas i enlighet med hvad Första Kammaren redan gjort. Jag yrkar alltså bifall till ett sådant beslut, som Första Kammaren fattat.

Herr Abr. Rundbäck: Hade Utskottet rigtat ett bestämdt klander mot bankofullmäktiges åtgörande att förmedla ifrågavarande obligationslån, så skulle jag varit den förste att klandra Utskottet därför. Men Utskottet har icke rigtat något klander mot bankofullmäktiges nämnda åtgärder, utom tvärtom, efter hvad jag kunnat finna, tagit dem i viss mån i försvar och endast velat begagna detta tillfälle för att uttala en varning eller tvekan att man icke borde för mycket inlåta sig på lånetransaktioner med industriella verk och inrättningar eller förmedla tillkomsten och det fortfarande beståndet af dessa verk, hvilka, såsom en föregående talare riktigt anmärkt, äro konjunkturfrågor. Då denne talare emellertid hänvisat oss till första treårsperioden af vårt nya statskick, för att få motiveringen ogillad, så ber jag att i motsatt syfte få hänvisa till den treårsperiod, som nys förlutit. Herrarne komma nog i håg året 1879, då bankerna helt visst skulle, kanske hela bundten, hafva ramlat öfver ända, såsom de då hade förspändt, om icke Riksdagen trädte emellan och hjälpt upp affärerna. Och tror jag, med anledning af den då vunna erfarenheten, att den tvekan, som Utskottet uttalat, är fullt befogad, och

att man icke bör fastläsa Riksbankens medel i en mängd obligationer, som äro osäljbara i kritiska tider.

På dessa grunder finner jag att Utskottet haft skäl för sitt uttalande, och jag kan för min del icke instämma med dem, som yrkat ogillande af Utskottets motivering.

*Angående
décharge för
fullmäktige i
Riksbanken.
(Forts.)*

Häruti förenade sig Herr *J. Andersson* i Knarrevik.

Herr Lyttkens: Då såväl bankofullmäktige som Riksdagens revisorer egnat denna fråga den uppmärksamhet, att de hvar för sig egnat en särskild paragraf i sin berättelse deråt, så bevisar detta, att de sjelfva fäst ganska stor vikt vid densamma. Orsaken härtill kan enligt min tanke icke vara, att de ansett affären så lysande, att de trott sig böra omnämna den; ty nog hafva de haft mera lysande affärer att uppvisa. Så t. ex. det utmärkta sätt, hvarpå bankofullmäktige verkställt sistlidne Riksdags beslut, att Statskontoret skulle hafva rättighet att »draga» på Riksbanken i de olika afdelningskontoren, oafsedt Statskontoret egde något innestående på sin folioräkning eller ej. Det sätt hvarpå detta ordnades hade varit någonting vida mera att lysa med.

Det är visst sant, att den nu ifrågavarande affären lemnat Riksbanken en vinst af 28,000 kronor, men detta är ej skälet hvarföre man särskildt påpekat denna sak; utan har man gjort detta för att få frågan principiellt bedömd. Revisorerna hafva icke kunnat göra något anmärkning mot affären, då den ej ledt till förlust och ej stridt mot reglementet; de hafva blott anmält densamma. Men för Utskottet framstår frågan i annan dager, och det är huruvida bankens inlåtande på dylika affärer, fastän i reglementet icke förbjudet, kan vara att anse såsom fullt bankmessigt. Herr Key har påstått, att så är, men det kan jag deremot icke finna, åtminstone om man betraktar Riksbankens ställning såsom sådan. Ty att inköpa eller öfvertaga hela obligationslån från industriella eller enskilda inrättningar och derigenom utsätta banken för risken att få större eller mindre delar af de för dessa lån utgifna penningar liggande såsom osäljbara obligationer, kanske under 30 till 40 år, det anser jag icke vara bankmessigt, det är att röra sig på ett område, som nära nog närmar sig — jag tvekar nästan för att nämna ordet — credit-mobilier-inrättningarnes verksamhet. I alla händelser, har Utskottet med sin anmärkning icke velat uttala något klander mot fullmäktige för sjelfva åtgärden, som i och för sig varit reglementsenslig, ej heller uttala något misstroende mot bankofullmäktige; utan har Utskottet blott velat framlägga saken till Riksdagens bepröfvande och på samma gång uttala sin tvekan om, huruvida det kan vara riktigt att banken fortsätter på denna bana.

Man har sagt att dylika affärer kunde bättre förekommas genom att i reglementet stadga förbud mot dem. Men Banko-Utskottet har under de senare åren utgått från den åsigt, att i reglementet så litet som möjligt bör införas vare sig absoluta förbud eller reglementariska föreskrifter, som binda fullmäktige, utan att Riksdagen bör, med för-

Angående
décharge för
fullmäktige i
Riksbanken.
(Forts.)

troende till fullmäktiges insigter och omtanke, kunna åt dem öfverlemlna att sköta banken; och i öfverensstämmelse med denna grundsats har Utskottet, utan att vilja framkalla något bestämdt förbud i sjelfva saken, blott velat hänskjuta den till Riksdagens pröfning, för att få dess uttalande i frågan.

Hvarför jag för min del icke anser det vara nyttigt för Riksbanken att fortsätta med inköp af hela obligationslån för att sedan åter försälja dem, är att det visat sig att alla bankinrättningar, som befattat sig med dylika affärer, förr eller senare kommit i sådana svårigheter och förhållanden, som för en Riksbank icke kunna vara gagneliga eller med dess värdighet och verksamhet förenliga. Följden af ett fortgående på detta område måste blifva, att då en mängd sådana lån öfvertagas, kan med säkerhet antagas, att ej alla obligationer kunna försäljas, utan oförsälda rester från flera lån lära blifva i banken kvarliggande och på så sätt en mängd obligationer samla sig i bankens kassor och få ligga osälda derstädes under en tid af kanske ända till trettio, fyratio år. Penningarne blifva derigenom bundna och kunna ej ingå i allmänna rörelsen, utan blifva overksammas för bankens egentliga ändamål, och att Riksbanken till slut kan få så många sådana rester af obligationslån, att bankens verksamhet i andra riktningar deraf blifver hämmad. Och ännu en sak. Derigenom att Riksbanken åtagit sig, såvida låntagaren på förhand lemnar penningar till Riksbanken, att inlösa såväl kuponger som utlottade obligationer, så kan det hända att, genom underlåtenhet från låntagarnes sida att i rätt tid inbetala penningarne, en person kan inställa sig vid bankens lucka för att få sin betalning och blifva mött med en vägran från bankens sida att utbetala en utlofvad betalning, och sådant anser jag icke vara med bankens ställning och värdighet förenligt.

Men det finnes ett skäl, som i mina ögon är det viktigaste af alla. Enligt min åsigt borde vårt bankväsende så ordnas, att vi kunde få *en enda sedelutgifvande bank* i vårt land, Riksbanken, och jag har varit i tillfälle höra af landets mest kunniga och upplysta bankmän, att denna åsigt är riktig, och att detta är det mål, dit man bör sträfvä att komma. Men nu fruktar jag, att om Riksbanken skall fortfara att förmedla och öfvertaga industriella inrättningsobligationslån i fast köp, så kan det, i följd af de skäl jag nyss anfört, hända att riksbanken nödgas frångå detta stora mål, att blifva den enda sedelutgifvande banken i landet. Under svåra eller ogynnsamma konjunkturer för näringarne — och sådana kunna lätt inträffa — kan det blifva ganska svårt för banken att ordna sin rörelse så, att den kan upptylla båda dessa ändamål, nemligen att vara förläggare af enskildas obligationslån och tillika att vara landets *enda sedelutgifvande bank*, som har att förmedla hela landets rörelse. Af detta viktiga skäl anser jag för min del den tvekan, som Utskottet uttalat om nyttan af att fortgå på denna väg, icke vara obefogad, och det är därför som jag med min röst biträdt Utskottets förslag. Skulle så vara, att Andra Kammaren ogillar Utskottets framställning och lemnar sitt bifall till det af Första Kammaren fattade beslut, så har Riksdagen för sin del icke allenast förkastat den af Banko-Utskottet uttalade tvekan,

utan äfven gifvit fullmäktige uppmaning att fortsätta med att uppträda såsom förmedlare af obligationslån och öfvertaga dem i fast köp äfven med den risk en sådan rörelse innebär. Genom ett sådant uttalande har Riksdagen sålunda förklarar, att den af Banko-Utskottet uttalade tvekan var obehörig och öfverflödig. För min del underordnar jag min åsigt under det beslut, som kan blifva fattadt, men jag kan icke underlåta att uttala min farhåga, att ett sådant förfarande kan leda Riksbanken in i förhållanden, som kunna förhindra densamma att blifva hvad den bör blifva och som jag hoppas den äfven skall blifva: *Sve- riges enda sedelutgifvande bank.*

Angående décharge för fullmäktige i Riksbanken.
(Forts.)

Jag hoppas att punkten må få kvarstå oförändrad; en varning är derigenom blott gifven fullmäktige att icke fortsätta på den nu inslagna vägen. Vi hafva nu bankofullmäktige, som vi kunna fullt lita på, men kunna icke veta huru länge vi kunna få behålla desse utmärkte män. Vi kunna få andra, som icke ega nog kraft att motstå trycket från industriidkare, när desse behöfva och önska att Riksbanken skall med sin pondus och sitt ansende skaffa marknad och kurs åt deras obligationer.

Jag får på grund af hvad jag anfört yrka bifall till Utskottets förslag sådant det är.

Herrar *Gumælius*, *Gunnar Eriksson* och Friherre *Koskull* instämde med Herr Lyttkens.

Herr Emil Key: Blott ett par ord med anledning af hvad Banko-Utskottets vice ordförande och representanten från Vexjö nyss anfört. De nämnde begge två, att det icke kan vara rätt att läsa fast Riksbankens tillgångar under loppet af 30 eller 40 år och undandraga dess tillgångar den allmänna rörelsen, ty Riksbanken skulle derigenom blifva mindre i stånd att vara hvad den bör vara, nemligen en bank, hvarpå hela vår sedelutgifning ytterst hvilat. Jag skulle kanske i viss mån vilja biträda detta yttrande, om obligationerna ännu voro osålda men om jag icke är alltför origtigt underrättad, är så icke förhållandet, ty hvarenda obligation lär vara såld. Det är alltså ingen summa, som tynger på Riksbankens affärer under 30 eller 40 år; ingen enda obligation finnes kvar i Riksbanken. Således förfaller det skälet helt och hållet.

Hvad beträffar att lemna lån till sådana industriella inrättningar som bero af konjunkturerna, ber jag ännu en gång få fästa uppmärksamheten derpå, att de lån, hvarom nu är fråga, lemnats mot den fullgoda säkerhet fastighetsinteckning i Stockholm bereder.

Lånet har icke lemnats derföre att det är en industriel anläggning, som begärt det, utan det är lemnadt på grund af fullt tillfredsställande realsäkerhet. Icke heller har Riksbanken sjelf åtagit sig allt fortfarande ansvar för detta lån; den har endast förmedlat det samma.

Dessutom ber jag få erinra Banko-Utskottets ärade vice ordförande, som jag nyss hörde åter begära ordet, att Riksbanken deltagit i konverteringen af våra statslån. Den första konverteringen af

Angående
décharge för
fullmäktige i
Riksbanken
(Forts.)

dess statslån förmedlades af ett konsortium, i hvilket Riksbanken deltog, och jag har icke hört någon klandra Riksbanken därför.

Riksbankens fullmäktige hafva härfürutom sitt ganska noga begränsade reglemente att rätta sig efter, och icke nog härmed, utan de hafva att genomgå frågan om décharge vid hvarje riksdag.

Jag tror därför att fullmäktige i Riksbanken nog lära betänka sig mera än en gång, innan de kasta sig in i några äfventyrliga spekulationer. Jemte reglementet, hafva de dessutom sina revisorer, Banko-Utskottet och sina principaler i Kamrarne, hvilka alla måste förutsättas nagelfara med deras förvaltning, alltså en trefaldig kontroll. Det är därför ingen fara att de skola kasta sig in i några vådliga spekulationer, likt bolagsbanker, der det stundom kan bero på en öfvermäktig styrelse, som kanske jemte ett fåtal delegare har röstöfvervigt att vid bolagsstämma besluta sig för en affär och der man kanske för utsigten af en större vinst förbiser den goda säkerheten, eller, om förlusten redan är gifven, låter rösta åt sig décharge.

Friherre Fock: Det är utan tvifvel, för att begagna Utskottets egna ord, en grannliga sak för den, som under den förflutna perioden haft förtroende att vara fullmäktig i Riksbanken, att uppträda i denna fråga, men det är måhända också ett billigt anspråk från Kammaren att få höra något äfven från fullmäktige, och det är därför jag nu begärt att få yttra mig.

Redan långt innan Riksdagen sammanträdde och kort efter afslutandet af det lån, som föranledt denna diskussion, fingo vi nog höra en och annan erinran mot detta slag af transaktioner från Riksbankens sida, och för min del kan jag därför icke annat än vara Banko-Utskottet tacksam därför, att det gifvit anledning till att frågan nu kommit under Riksdagens ompröfning, så mycket mera som det skett på ett särdeles välvilligt och i alla afseenden hofsamt sätt. — Bankofullmäktige hafva icke i nu omhandlade fråga förfarit i strid med reglementet, och något sådant har Utskottet icke heller sagt.

Ej heller har Banko-Utskottet gjort någon anmärkning eller erinran emot den nu förevarande åtgärden, utan Utskottet har endast uttalat "sin tvekan, huruvida förmedling af obligationslån till *industriella* inrättningar i allmänhet må kunna anses vara med Riksbankens ändamål fullt öfverensstämmande"; och dermed, om jag icke orätt uppfattade hvad dess vice ordförande nyss yttrade, endast velat gifva en varning emot ett alltför långt fortskridande på den sålunda inslagna banan. För bedömande af denna fråga vill jag erinra derom, att enligt bankoreglementet föremålet för Riksbankens verksamhet är bland annat i *egenskap af lånebank* "att dels upplåna fruktlöst liggande kapital, dels på drägliga vilkor mot fullgod säkerhet biträda lånebehöfvande med understöd och sålunda till befordrande af handels och alla nyttiga näringsars uppkomst och förkofran förebygga ocker och obilliga intressens beräknande enskilde emellan", samt i *egenskap af allmän statsanstalt* verka så, "att uti den genom låneoperationerna inflytande och besparade vinst en tillgång må beredas, hvaröfver Rikets

Ständer ega att till Kongl. Maj:ts och fäderneslandets heder och nytta samt allmänt gagneliga ändamål disponera.“

Det är nu just i betraktande af Riksbankens egenskap af allmän statsanstalt och dermed förenade grannliga uppdrag som Banko-Utskottet ansett sig böra uttrycka sin tvekan, huruvida förmedling af obligationslån till industriella inrättningar i allmänhet kan vara med Riksbankens ändamål förenlig. Mig synes dock, att om en industriell inrättning vänder sig till Riksbanken för att genom dess bemedling erhålla ett obligationslån emot fullt tillfredsställande säkerhet — mot hvilken i förevarande fall Utskottet icke heller haft någon erinran att göra — om, säger jag, på en tid, då penningställningen är god, och fullmäktige, efter mogen och noggrann pröfning af den erbjudna säkerheten, öfvertaga länebemedlingen, hafva de ingalunda verkat i en rigtning, som kan anses icke“ vara med Riksbankens ändamål fullt öfverensstämmande“, utan de hafva i sin mån sökt bereda en nyttig närings uppkomst och förkofran?

För mig ligger denna sak så klar, att jag för min del får öppet förklara, att om, såsom i nu förevarande fall, en gammal industriell inrättning, som vill trygga sin ställning genom upptagandet af ett obligationslån, hade för sådant ändamål vänt sig till Riksbanken, erbjudande fullgod säkerhet, men fullmäktiges protokoll upplyst, att svaret på en sådan framställning blifvit ett afslag, på den grund att en dylik förmedling var stridande mot Riksbankens egenskap af statsanstalt och mot dess dermed förenade grannliga uppgifter, om, säger jag, fullmäktiges protokoll hade innehållit något sådant, och Utskottet med anledning deraf uttalat någon tvekan rörande lämpligheten af Fullmäktiges handlingsätt, jag då skulle haft vida svårare att uppträda till fullmäktiges försvar. Frågan är nu icke om Riksbanken skall kasta sig in i äfventyrliga läneoperationer, utan frågan är den, huruvida en industriell inrättning, hvilken erbjuder god *reel* säkerhet, icke skall kunna erhålla Riksbankens förmedling till upptagande af ett obligationslån, endast därför att inrättningen är *industriell*? Jag tror fast hellre, att Riksbanken genom en dylik förmedling och genom sitt uppträdande just såsom statsanstalt understödjer nyttiga näringar och skänker dem ett vida bättre stöd, än hvad man söker åstadkomma genom åtskilliga andra åtgärder.

Jag torde knappast behöfva erinra derom, att frågan här ingalunda varit om någon s. k. credit-mobilier-affär. Vid sådane förekommer nemligen att inleda och befordra företag, som ännu ej äro i verksamhet, eller dessa operationer, man i Tyskland gifvit namn af “gründningsaffärer“, något för hvilket vi må bedja Gud bevara oss.

Man säger nu vidare, att genom ett sådant tillvägagående, som det nu ifrågavarande, fastläsas Riksbankens penningar. Jag erkänner att så *kan* ske, om man allt för hejdlöst framgår på denna bana. Men har man väl skäl att befara något sådant? Och dessutom är det alldeles icke sagdt, att vid dylika operationer något penningarnes fastläsande behöfver komma i fråga; så har åtminstone icke skett i nu förevarande fall. Vid förmedlingen af större lån är det vanligen fallet,

Angående
décharge för
fullmäktige i
Riksbanken.
(Forts.)

Angående
décharge för
fullmäktige i
Riksbanken.
(Forts.)

att, innan kontraktet om lånets öfvertagande blifvit underskrifvet, detta redan är till större delen tecknad.

Här har talats om konverteringen af Riksgäldskontorets och Hypoteksbankens obligationslån. Det var affärer som gingo på många tiotalmillioner och naturligtvis kunde Riksbanken der uppträda endast för en ganska ringa del och såsom deltagare i ett konsortium af flere banker och bankirer; men äfven derigenom beredde sig Riksbanken en vinst, som icke var så alldeles obetydlig. För öfrigt är det gifvet att ett dylikt fastläsande af bankens tillgångar, hvarom här blifvit taladt, äfven kan uppkomma i följd af bankens rättighet och skyldighet att uppköpa vissa slags obligationer, ty äfven dessa kunna ju tillfälligtvis falla i värde, och då ej kunna forceradt realiseras utan förlust.

Jag vill naturligtvis icke här framställa något som helst yrkande, men jag kan icke underlåta att instämma med en talare i Första Kammaren, som betonade önskvärdheten af att bestämda föreskrifter meddelades i förevarande afseende. De blifvande bankofullmäktige böra hafva reglementsstadgande att rätta sig efter, men icke några i allmänna fraser uttalade betänkligheter i ena eller andra afseendet. Huru en operation sådan som den nu ifrågavarande skulle kunna menligt inverka på Riksbankens förmåga att öfvertaga rollen af ensam sedelutgifvande bank, har jag för min del svårt att förstå. För en ensam sedelutgifvande bank i Sverige fordras bland annat betydlig styrka, stor metallisk kassa samt möjligen utländsk kredit att i behofvets stund anlita. Men icke förhindras eller motverkas detta genom en förmedling af mindre obligationslån äfven till industriella inrättningar; och jag är förvissad, att kommande bankofullmäktige skola med samma försigtighet, samma omsorg, som Utskottet tillerkänt de nuvarande fullmäktige, handhafva dylika frågor.

Grefve Sparre: Jag kunde visserligen efter det yttrande, som nysst afgifvits, afstå från ordet, ty jag är i hufvudsak förekommen, men då det likväl torde vara lämpligt att äfven någon annan än bankofullmäktige sjelfva yttra sig i saken, så skall jag be att få, med anledning af hvad vice ordföranden i Bevillnings-Utskottet anförde, säga några ord. Han yttrade, att det icke vore bankmessigt att Riksbanken understödde industriella anläggningar. För min del åter tror jag att, om en finansoperation är för banken gynsam, den också är bankmessig. I likhet med den siste ärade talaren tror jag icke att det vore lyckligt, om Riksdagen skulle, antingen genom bestämda föreskrifter eller genom så beskaffade admonitioner, som dem man finner i Utskottets betänkande, så binda händerna på fullmäktige, att de icke kunde inlåta sig på vissa slags låneoperationer, äfven om de i öfrigt vore fullgoda. Det är väl icke lämpligt, mine Herrar, att på det sättet bränmärka de industriella anläggningarne i landet, att man förklarar, det vara origtigt att förmedla lån åt dem. Industrien är väl ändock icke något ondt, som bör såsom sådant bestraffas. Jag tror tvärtom att den är för landet af största gagn, och då, såsom i förevarande fall, en industriel anläggning begär ett lån emot fullkomlig realsäkerhet, så vet jag icke hvarföre man skulle förvägra den

Angående
décharge för
fullmäktige i
Riksbanken.
(Forts)

lånet mer än någon annan. Eller skulle man verkligen vilja genom en så becaffad admonition råda banken att icke förmedla lån åt industriella anläggningar? Äro icke dessa mera än andra i behof af understöd, och om banken utan att riskera det ringaste — såsom det visat sig i detta fall, eftersom alla obligationerna redan äro sålda — bisträckt en sådan anläggning med ett lån, skulle man verkligen därför vilja gifva fullmäktige en varning eller en skrapa eller hvad man må kalla det? Vi få icke förbise att det hos de senaste Riksdagar visat sig en benägenhet att i allmänhet gynna Riksbanken på privatbankernas bekostnad, och det är nog att befara, att de åtgärder, som redan vidtagits och som komma att vidtagas i syfte att förminska eller upphäfva de privata bankernas sedelutgifningsrätt, skola verka derhän, att åtminstone en och annan af dem kommer att upphöra med sin verksamhet. Ty det är föga sannolikt att, om rörelsen icke bär sig och bankerna icke gifva önskad utdelning, intressenterna skola vilja fortsätta med företaget, sedan oktrotiden utgått. Och om, såsom man synes vilja hafva det, afdelningskontor af Riksbanken blifva inrättade här och der i landet och Riksbanken således kommer att öfvertaga befattningen med den allmänna rörelsens understödjande och upphjelpande, hvilket hittills ombesörjts af de enskilda bankerna, så får jag säga, att det blefve ganska olyckligt för landet om man samtidigt gjorde gällande den princip, som här uttalats, nemligen att Riksbanken icke bör förmedla lån åt industriella anläggningar. Jag skall emellertid sluta med hvad jag började, eller med att uttala såsom min öfvertygelse, att Riksdagen icke bör binda sina fullmäktige i banken med några sådana föreskrifter, som här blifvit antydda, icke ens om detta bindande skulle ske på ett så medelbart sätt, som genom en varning, utan låta dem handla efter sitt bästa förstånd; och instämmer jag således med de talare, som yrkat proposition på bifall till det beslut, som Första Kammaren fattat i denna fråga.

I detta anförande instämde Herr *Samuel Johnson*.

Herr Hedlund: Såvidt jag kunnat fatta, är här icke fråga om att gifva bankofullmäktige någon skrapa eller varning, men väl tycktes det som om en och annan skulle vilje gifva en skrapa eller varning åt *Banko-Utskottet*. Och hvarföre? Jo, derföre att Utskottet har i de mest välvilliga ordalag — såsom en af Herrar fullmäktige också medgifvit — uttalat sin tvekan rörande beskaffenheten af ett visst bankens åtgörande. Är då detta ett så svårt brott, och skulle det vara alltför närgånget af Utskottet att hafva gjort detta? Jag kan för min del icke fatta de anspråk på ofelbarhet, som göras af vissa personer och myndigheter, när de icke ens kunna tåla en så liten anmärkning, som den af Utskottet här gjorda — jag menar nu icke fullmäktige sjelfva, utan de, som uppträdt på deras sida.

Hvad vill det nu säga att man skulle utesluta denna punkt?

Utskottet har sagt, att det för sin del icke kan underlåta att uttrycka en så och så beskaffad tvekan; och sedan kommer Riksdagen och säger: detta uttalande skola vi taga bort. Men att taga bort en

Angående
décharge för
fullmäktige i
Riksbanken.
(Forts.)

del af ett Utskotts motivering är väl ett så oförmligt tillvägagående som möjligt. Väl har jag hört, att Riksdagen ogillat en motivering, men aldrig att man borttagit något deraf ur ett justeradt Utskottsbestämmande. För öfrigt kan jag för min del icke finna annat än att Banko-Utskottet handlat riktigt ej blott i formelt, utan äfven i materiellt afseende, emedan, efter mitt förmenande, Utskottet haft fullgoda skäl för uttalande af denna sin tvekan. Och de Herrar — jag ber särskildt att få nämna den siste ärade talaren, — som anse denna sak så enkel, hafva, efter min uppfattning, icke sjelfve haft saken klar för sig.

Man har frågat: har icke Riksbanken rättighet att belåna obligationer? Härom är icke tvist; men banken har icke belånat dessa obligationer, den har ingen enda af dem i sin ego. Men, säger man vidare, Riksbanken har ju rättighet att uppköpa obligationer. Ja, det är klart, men det veta vi också, att den då bör vara angelägen om att få statspapper eller andra obligationer, som i kritiska tider, då guldquantiteten behöfver förstärkas, äro lätt realisabla på den främmande penningemarknaden och icke behöfva ligga fastlåsta. För min del anser jag emellertid det vara olämpligt, att Riksbanken inköper obligationer af privata bolag, äfven om dessa papper äro aldrig så goda.

I förevarande fall har Riksbanken likväl *icke* inköpt några obligationer och icke heller belånat sådana. Banken har genom kontrakt med ett enskildt bolag åtagit sig att åt bolaget upplägga ett obligationslån, hvilket banken öfvertagit, fast, som jag hört sägas, hvarpå banken uppträder såsom *säljare* af samma obligationer, vid hvilka banken iklädt sig den förbindelsen att under en tid af 30 år inlösa räntekuponer, för så vidt bolaget inom föreskrifven tid ställer härtill erforderliga medel till bankens förfogande. Detta är verkliga förhållandet, och således är här hvarken fråga om belåning eller inköp af obligationer, utan om en transaktion af det slag, som väl större bankirer bedriva i stor skala, men hvari aldrig, mig veterligen, någon Riksbank inlåter sig.

Man har äfven framhållit den omständigheten, att Riksbanken förtjenat 28,000 kronor på denna affär. Ja, det är sant, men då vill jag säga, att banken nog har så stora resurser, att den kan göra affärer, som lemna ännu större vinst än denna; frågan är dock, huruvida slika affärer, om också vinstgifvande, tillhöra en Riksbanks uppgift och verksamhet.

Vidare säger man, att Riksbanken härvidlag icke löper någon risk. Visserligen icke i *finansiellet* hänseende, men möjligen likväl i *moraliskt*. Om man köper dessa obligationer i förtröstan på att Riksbanken, såsom en god och hederlig mäklare egnar, sett till, att den för lånet ställda säkerheten är god, men det sedermera inträffar, att bolaget icke mäktar betala räntan under den trettioåriga amorteringstiden, så är Riksbanken visserligen fri från pekuniär förlust, men icke från moraliskt ansvar. Jag vill i sammanhang härmed omnämna ett fall, då Göteborgs enskilda bank requirerade ett obligationslån på samma sätt som Riksbanken här gjort. Denna bank förmedlade nemligen ett på amortering ställdt obligationslån till Rosendals fa-

briker aktiebolag mot realsäkerhet eller första in-teckning i bolagets fastigheter; och som dessa voro taxerade till många gånger lånets be-lopp, så ansåg man säkerheten fullgod. Men hvad inträffade? Jo, att bolaget inom kort hade svårt att fullgöra sina förbindelser och först efter särskild uppgörelse med obligationsinnehafvarne kunde klarera sig.

Det må nämnas, att många allvarliga förebråelser rigtades mot banken derföre, att den inlätit sig på en sådan affär, och det var lyckligt för bankens anseende, att saken kunde utan förlust för obliga-tionsinnehafvarne uppgöras.

Jag fäster för min del föga afseende vid den pekuniära risken, äfven om sådan förefunnes, men väl dervid, att Riksbanken i 30 år skall hafva skyldighet att, såsom det enskilda bolagets kommissionär, inlösa kuponger och utlottade obligationer. Man må emellertid hoppas att Sveriges Riksbank aldrig skall behöfva säga till obligationshafvare, som komma att utfå sina räntor, att vederbörande icke lemnat några penningar dertill. Det lider intet tvifvel, att ju herrar bankofullmäg-tige handlat af upprigtig välvilja och i afsigt att kunna gagna industrien eller, såsom bankoreglementet säger, "underlätta en nyttig närings förkofran", men ehuru jag är viss härpå, står jag dock fast vid den åsigten, att detta icke är en affär, som tillkommer Riksbanken, lika litet som det tillkommer Riksbanken att spekulera i obligationer af hvad slag de vara må. Låt den enskilde sysselsätta sig med börsspel, men en *solid* bank gör det icke och allra minst bör en Riksbank befatta sig dermed. Jag skulle derföre önska, att Riksdagen utta-lade sig i syfte att framhålla, det Riksdagen, som väl fattade hvarföre fullmäktige, i sitt nit att skaffa banken inkomster och på grund af sitt intresse för industriens väl, inlätit banken uti ifrågavarande affär, önskade att banken icke vidare befattade sig med dylika så kallade credit-mobilier-affärer.

Att, på sätt talaren på tjust-bänken påstod, Riksbanken skulle vara aldeles qvitt denna affär, det kan jag för min del icke inse, då ju Riksbanken, såsom nämndt är, förbundit sig att under 30 års tid besörja inlösningen af kuponger och obligationer.

För min del vill jag icke göra något yrkande, utan endast uttala den förhoppningen, att yrkandet om att stryka ut ifrågavarande del af motiveringen icke måtte bifallas, enär ett sådant beslut synes mig dels i och för sig oformligt och dels innebära en orättvisa mot Banko-Utskottet.

Herr Hammarberg: Jag har begärt ordet endast för att å min sida inlägga en allvarlig protest mot det yrkande, som här blifvit gjordt derom, att Kammaren för sin del måtte besluta att ur Banko-Utskottets motivering måtte utgå den del, hvarom här är fråga. Jag anser nem-ligen ett sådant förfarande vara både oformligt och origtigt, och det så mycket hellre som den ärade bankofullmäktig, som nyss hade ord-et, fann sig föranlåten att hembära Utskottet sin tacksamhet för att det bragt saken på tal.

Jag är i öfrigt i väsentlig mån förekommen af den siste värde talaren och vill derföre icke besvara Kammaren med att upprepa hvad

Angående
décharge för
fullmäktige i
Riksbanken.
(Forts.)

Angående
décharge för
fullmäktige i
Riksbanken.
(Forts.)

han yttrat. Här är ju alls icke fråga om något ogillande af hvad fullmäktige gjort, utan endast derom, att Utskottet hemställt till Riksdagen, huruvida den för sin del anser lämpligt att Sveriges Riksbank fortfarande befattar sig med sådana affärer som den, hvarom nu talas. Detta är saken i dess helhet, och att man klandrar Utskottet härför har orsakat, att jag begärt ordet.

Medan jag nu har ordet, vill jag begagna tillfället att uttala den meningen, att, ehuru jag för min del icke vill hafva i Bankoreglementet intaget något förbud mot att köpa obligationer eller förmedla obligationslåns uppläggande, jag dock anser det vara välbetänkt, att Utskottet uttalat en varning mot ett fortsatt beträdande af denna väg.

Utskottet har ju endast sagt, att "Utskottet ansett sig böra för Riksdagen uttrycka sin tvekan, huruvida förmedling af obligationslån till *industriella* inrättningar i allmänhet må kunna anses vara med Riksbankens ändamål fullt öfverensstämmande"; och detta uttalande anser jag för min del vara på sin plats.

Herr Liss Olof Larsson: Sedan en af bankofullmäktige och äfven andra talare i denna fråga yttrat sig mot Utskottets motivering, har jag föga att tillägga; men det må dock tillåtas mig att yttra några ord.

Herr Hedlund talte till en början om, att det icke skulle vara formelt riktigt att bifalla ett sådant förslag som det af Herr Ola Månsson framställda, emedan man icke genom beslut i Kamrarne skulle ega rätt att borttaga eller ogilla någon del af ett Utskotts motivering. Det var för mig något alldeles nytt. Jag har aldrig hört förr, att man bestridt Kamrarne rätt att ogilla hela motiveringen. Och då man så kan förfara med bestämda uttalanden af ett Utskott, så bör man så mycket hellre få göra det i fråga, om en uttalad tvekan, såsom här af Banko-Utskottet. Jag kan för min del icke förstå annat.

Eftersom jag uppträd i denna fråga, vill jag tillkännagifva att jag i min egenskap af bankofullmäktig ingalunda känt mig sårad af denna uttalade tvekan. Den är tvärtom så insockrad denna *lilla tvekan*, att om jag hade någon anmärkning att göra, så skulle jag snarare kunna säga att Utskottets uttalande om *fullmäktige* är alldeles för sött. Men det är Utskottets uttalande mot de *industriella* inrättningarne i allmänhet, som förvånat mig; och det är icke såsom fullmäktig, utan i min egenskap af riksdagsman som jag icke kunnat låta ett sådant uttalande förbli obemött. Man säger, att Riksbanken icke bör inlåta sig i affärer med industriella företag och derigenom samla på sig en mängd värdelösa papper. Nyss upplästes ett mom. af 2 § i bankoreglementet, och der stadgas att en af Riksbankens uppgifter just är att understödja industrien. Nu har emellertid Banko-Utskottet i sitt betänkande uttalat tvekan i detta hänseende, och Utskottet är dervid naturligtvis i sin goda rätt.

För min del får jag dock i förbigående säga, att om jag befinner mig i den ställning att jag är tveksam om en sak och icke vet hvad jag vill, så säger jag ingenting om den saken, utan tiger hellre, tills jag fått en fast åsigt om saken. Om Riksdagen skulle bifalla Utskottets

uttalade tvekan, blifver följden den, att man hädanefter icke allenast skulle hafva Bankoreglementet att stödja sig på vid Riksbankens förvaltning, utan äfven vara tvungen att söka i Utskottets motivering efter uttalade tveksamheter i ett eller annat hänseende.

Man har ju sagt att mot Bankoreglementet icke strider att förmedla sådana lån som det ifrågavarande; men skall man ändå se efter i Banko-Utskottets motiveringar, huruvida tvekan i det ena eller andra fallet kan förefinnas?

Hvad vidare säkerheten beträffar, så har man sökt påstå att denna skulle ligga i den industriella anläggningen, men det har redan förut påpekats, att säkerheten ligger just i *fastigheten*, och jag vet för närvarande ej någon större säkerhet, som man kan erbjuda, än fastighetsinteckningar, hvilka prövas fullt goda.

Man har äfven sagt, att dessa obligationer möjligen kunna få ligga 30 à 40 år räntelösa i banken. Men icke lär väl *det* blifva förhållandet, då de redan äro sålda. Utgår man emellertid från den åsigten, att sådana obligationer kunna inköpas och nya lån förmedlas utan behörig trygghet för banken, då bör man icke utfärda totalt förbud deremot och jag vet icke då, hvar man skulle stanna, om man ej kan sätta så mycket förtroende till bankofullmäktige, att de få pröfva hvarje säkerhet, i synnerhet som det ej står i reglementet att Banko-Utskottet skulle pröfva säkerheterna, utan att denna åtgärd skall överlåtas åt fullmäktige. Utskottets ärade vice ordförande sade visserligen, att man hade full garanti, att sådana lån icke komme att afslutas af de nuvarande fullmäktige, men att man icke visste, huru det framdeles kunde komma att ske. I så fall är det icke längre ett misstroende mot fullmäktige, utan mot oss sjelfva, mot Riksdagen; och det nuvarande Banko-Utskottet har i så fall velat uttala en tvekan, på det att en kommande Riksdag ej måtte välja fullmäktige, som handhafva bankens angelägenheter så, att förluster uppstå. Man har vidare sagt att man, genom afslutande af sådana lån, fastläser Riksbankens medel; ja, om det vore papper som man ej kunde sälja, men så är ju icke fallet, om, såsom här, de äro af fullgod beskaffenhet. De, som nu tala om faran för att läsa fast Riksbankens medel, hafva dock icke alltid varit lika rädda därför; de hafva tvärtom ifrigt förfäktat den åsigten, att Riksbanken utan någon som helst pröfningsrätt får lof att lemna många, många millioner som vexlingsförskott åt de enskilda bankerna mot en oskäligt låg ränta. Der ega fullmäktige visserligen rätt att pröfva säkerheterna, men de ega deremot icke någon som helst rätt att pröfva t. ex. om Riksbankens ställning är sådan, att den utan svårighet och förfång för bankens rörelse kan lemna så stora belopp; nej, enskilda bankerna skola hafva millioner af Riksbankens medel, utan afseende å Riksbankens egen ställning. Man har, som sagdt, ej varit rädd för att låta banken ikläda sig sådana förbindelser under åtskilliga år till ganska stora belopp.

Man har vidare sagt att det upprättade lånekontraktet skulle utgöra en fara för banken, därför att den enligt detsamma egde skyldighet att inlösa förfallna obligationer och räntekuponger — en fara, ifall nemligen det ifrågavarande bolaget skulle komma på obestånd,

*Angående
décharge för
fullmäktige i
Riksbanken.
(Forts.)*

Angående
décharge för
fullmäktige i
Riksbanken.
(Forts.)

ty då skulle Riksbanken hafva moralisk skyldighet att betala. I det fallet torde ej för Banko-Utskottet vara obekant den paragraf i kontraktet, som handlar om denna del af transaktionen, jag menar inlösen af utlottade obligationer och förfallna räntekuponger. Den lyder sålunda: "Derest aktiebolaget minst fem dagar före hvarje den 30 April oth den 30 Oktober under lånetiden till Riksbankens hufvudkontor inbetalar det belopp, som erfordras för utbetalning hvarje gång af förfallande ränta å obligationer samt inlösen af utlottade sådana, låter Riksbanken å sina kontor i Stockholm verkställa inlösen af kuponger och utlottade obligationer." Nu tro Herrarne kanske, att detta är en hemlig öfverenskommelse mellan bankofullmäktige och låntagaren, hvilken öfverenskommelse innehafvarne af obligationerna ej känna till, men så är ingalunda förhållandet. Ty på hvarje obligation finnes aftryckt den del af kontraktet, som kan röra innehafvarne af obligationer. Det står således, att de å Riksbankens hufvudkontor få lyfta förfallna ränta och utlottade obligationer, såvida bolaget inom viss tid ställt till bankens förfogande ett deremot svarande belopp. Man kan väl då icke påstå, att banken iklädt sig någon vare sig moralisk eller juridisk ansvarighet gent emot innehafvarne, när hela det åtagande, som banken gjort, finnes på hvarje obligation, och innehafvarne således kunna se hvilka förpligtelser banken iklädt sig.

Herr Hedlund talade åtskilligt om den skiljaktighet som förefunnnes i obligationernas värde och om hvilka obligationer Riksbanken företrädesvis borde köpa. Det lät dervid nästan som om, då ett lån blifvit afslutadt med en annan bank, det icke vore något ondt uti att Riksbanken deraf köpte några obligationer, men att Riksbanken icke direkt borde köpa sådana. Sedan kom han till den slutsatsen, att Riksbanken hvarken borde köpa eller sälja obligationer. Ja, det torde nog låta sig göra att föreskrifva sådana bestämmelser, men nog stå de i strid med det nuvarande Bankoreglementet. Jag förstår för öfrigt icke den skiljaktighet, som af honom blifvit påvisad. Bolaget i fråga ber att få upptaga ett lån på 700,000 kronor mot utgifvande af obligationer. Det kommer till Riksbanken och frågar: vilja ni öfvertaga dessa obligationer, och till hvilket pris? Kontrakt uppgöres och obligationerna öfvertagas till öfverenskommet pris, samt hafva i år blifvit sålda med den vinst, som i Utskottets betänkande finnes angifven. Det är således en god affär och säkerheten som ligger i inteckningarne den bästa jag känner och fullt säker under alla förhållanden. Man säger visserligen att fabriken kan upphöra med sin verksamhet, men äfven i så fall ligger den intecknade fastigheten kvar, och den lär ej kunna försvinna, äfven om den fabrikation skulle upphöra, som för närvarande der pågår. Jag för min del tror, i likhet med flere föregående talare, att detta är en affär af det slag, beträffande hvilken man ej bör hysa någon tvekan, huruvida Riksbanken skall fortfarande dermed befatta sig, när den lemnar full säkerhet. Redan strax efter det ifrågavarande lån i våras blifvit afslutadt hördes nog en och annan påstå, att Riksbanken jagade på annans mark, men ett förbud i den rigtningen bör väl icke Utskottets tvekan innebära,

och för min del kan jag ej finna ett förbud i den vägen vara nödigt för Riksbanken, till fördel för andra.

Angående
décharge för
fullmäktige i
Riksbanken.
(Forts.)

Något yrkande med afseende på Utskottets hemställan i sjelfva klämman har jag naturligtvis icke att göra, men jag önskar dock att den del af motiveringen, som uttalar den ofvannämnda tvekan, måtte försvinna.

Herr Söderström: För min del vill jag hvarken klandra Utskottets motivering eller det syfte, som i klämman tyckes vara afsedt; men jag finner dock sjelfva formuleringen icke riktigt lämplig. Utskottet säger sig böra för Riksdagen "uttrycka sin tvekan, huruvida förmedling af obligationslån till *industriella* inrättningar i allmänhet må kunna anses vara med Riksbankens ändamål fullt öfverensstämmande". Deraf skulle man kunna tro, att Utskottet menar, att förmedling af obligationslån till industriella inrättningars upphjelpande och industriens underlättande i allmänhet icke vore med Riksbankens ändamål öfverensstämmande. Jag tror ej, att Utskottet menat detta, utan att Utskottet här velat säga, att förmedling af obligationslån, *grundade på säkerhet i industrifastighet*, icke vore med Riksbankens ändamål öfverensstämmande. Det är just om denna så kallade realsäkerhet jag skall be att få yttra några ord. Man har talat om att här finnes full realsäkerhet i fast egendom. Detta må vara godt och väl. Men hvad finnes väl egentligen för realsäkerhet i en industriel fastighet? Så länge industrien går, kan fastigheten vara värd många hundra tusen kronor, men af en eller annan orsak upphör industrien, och då kan fastighetens värde blifva helt annorlunda. Sådant är förhållandet, och jag tror det är detta som föresväfvat Banko-Utskottet. Det är betänkligt, att Riksbanken genom att öfvertaga sådana papper gifver dem sken af att vara första klassens papper, hvilket de i verkligheten icke äro, och derigenom sätter en pregel på dem, som de ej förtjena. Äfventyrligheten med dessa papper är väl icke så alldeles stor, och jag tror att hvilken enskild bank som helst skulle kunnat taga dem och riskera att släppa ut dem i rörelsen; om jag sjelf vore bankdirektör, skulle jag kanske äfven gjort den ifrågavarande affären. Men Riksbanken i sin höga ställning hade måhända icke bort sätta en sådan pregel på dem som jag nyss nämnt.

Beträffande den nu ifrågavarande säkerheten vill jag be att få fästa Herrarnes uppmärksamhet på, att den består dels i fabriksbyggnader och dels i en areal af tomter bestående af skogsmark, ängs- och bergsbackar, som möjligen i en framtid, kanske om 20, 30 à 40 år, kunna komma att få ganska högt värde, under den förutsättning nemligen att Stockholm kommer att, i samma grad som hittills, fortfarande gå framåt. Men om Stockholm kommer att stå still på samma punkt, eller att gå tillbaka, blifva de ej mera värda än de äro nu, och detta värde uppgår kanske till några hundra kronors afkastning om året. I Rörstrands fabriksbyggnader åter drifves en industri, som till stor del grundar sig på skyddstull, och om Riksdagen skulle företaga sig en gång att revidera denna skyddstull, så kan det möjligen hända att dess industri kan komma i en annan ställning. Der hafva

Angående
décharge för
fullmäktige i
Riksbanken.
(Forts.)

Herrarne en bild af säkerheten. Realsäkerhet i fastighet är deremot något helt annat. En sådan säkerhet har man, om man tager in-teckning inom halfva taxeringsvärdet i en jordegendom, som gifver en viss årlig afkastning, och beräknar värdet på egendomen efter denna afkastning, eller om man tager in-teckning i en stadsfastighet och beräknar dess värde efter de hyror, den årligen gifver. I en industriel anläggning deremot ligger ingen realsäkerhet.

Jag instämmer fullkomligt med Herr Hedlund och skulle gerna önskat, på sätt han nämnde, ett mera utförligt uttalande från Riksdagens sida i denna angelägenhet.

I anseende till den långt framskridna tiden, och då ytterligare åtskilliga ledamöter anmält sig att afgifva yttranden angående det förevarande ämnet, afbröts nu öfverläggningen, för att i stället fortsättas kl. 7 e. m., då detta sammanträde, enligt derom utfärdadt anslag, komme att fortsättas; och åtskildes Kammarens ledamöter kl. $\frac{1}{4}$ 4 e. m.

In fidem
H. A. Kolmodin.